

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Hana Štroblová

**Komparace pojetí mateřských a
rodičovských dávek v České republice a
vybraných evropských zemích**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Hana Štroblová**

Vedoucí práce: **Mgr. Karolina Dobiášová**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2014

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŠTROBLOVÁ, Hana. *Komparace mateřských a rodičovských dávek v České republice a vybraných evropských zemích*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta veřejné a sociální politiky, 2014, 98 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Karolina Dobiášová.

Anotace

Diplomová práce *Komparace mateřských a rodičovských dávek v České republice a vybraných evropských zemích* se zabývá problematikou podpory rodin s dětmi prostřednictvím dávek sociálního systému. V práci jsou stručně popsány poskytované dávky v České republice a v dalších evropských zemích. Dalšími zeměmi jsou Velká Británie, Dánsko, Itálie a Německo. V analytické části práce je pojetí jednotlivých dávek porovnáno a jsou zde formulována doporučení pro Českou republiku, která by měla od ostatních států převzít. V závěru práce je zhodnocena zda nastavení mateřských a rodičovských dávek odpovídá teoretickému konceptu typologie sociálních států.

Annotation

The thesis *Comparison of maternity and parental benefits in the Czech Republic and selected European countries* is dealing with the issue of support for families with children through social system. The paper briefly describes the benefits provided by the Czech Republic and other European countries. The other countries are the United Kingdom, Denmark, Italy and Germany. The concept of social benefits is compared in the analytical part of the work and in this part are formulated recommendations for the Czech Republic, which should Czech Republic take from other states. In conclusion, it is evaluated whether the setting of maternity and parental benefits corresponds to the theoretical concept of typology of welfare states.

Klíčová slova

peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek, porodné, přídavek na dítě, sociální systém, sociální stát, rodina, Česká republika, Velká Británie, Dánsko, Itálie, Německo

Keywords

maternity benefit, parental benefit, cash birth grants, child allowances, social system, welfare state, family, Czech Republic, Great Britain, Denmark, Italy, Germany

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 6. 1. 2014

Hana Štroblová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Karolíně Dobiášové za odbornou pomoc, cenné rady a připomínky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině za podporu při psaní diplomové práce a během celého studia.

Teze diplomové práce

1. Vymezení předmětu zkoumání a strukturace výzkumného tématu

Během svého života lidé procházejí a setkávají se s mnoha sociálními událostmi. Jednou z důležitých sociálních událostí je rozhodnutí založit rodinu a také rozhodnutí týkající se počtu dětí. V současné době, kdy je ekonomická situace mnoha občanů v České republice ale i v jiných evropských zemích velmi složitá, je důležité, jak se k těmto sociálním událostem staví stát prostřednictvím své sociální a rodinné politiky. Nastavení systému přímé i nepřímé podpory pro těhotné ženy, ženy na mateřské dovolené a pro rodiny s dětmi může velmi podstatně ovlivnit rozhodování lidí o tom, zda rodinu vůbec založit. V České republice i v dalších evropských státech dochází v posledních letech k významným změnám v systému sociální ochrany, které sebou přináší často nepříznivé dopady právě na rodiny s dětmi. Tyto změny a reformy jsou však často nezbytné z důvodu zhoršující se ekonomické situace daných zemí a nadměrnému zatížení na výdajové stránce státního rozpočtu v oblasti sociálních dávek. Zároveň v evropských zemích dochází k odlišnému pojetí a odlišným reformám v oblasti sociální a rodinné politiky, proto je možné tyto systémy porovnávat a zároveň i přebírat příklady dobré praxe napříč evropskými zeměmi.

2. Teoretická východiska

Prvním teoretickým východiskem pro tuto diplomovou práci je teorie sociálního státu neboli teorie welfare state, která slouží pro vysvětlení odlišného pojetí a nastavení sociálních politik v zkoumaných státech. Dle Martina Potůčka lze welfare state definovat jako „stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž věcí veřejnou. Každému z jeho občanů se dostává alespoň určitého uznaného minima podpory a pomoci v různých životních situacích, které jej či jeho rodinu (potenciálně či aktuálně) ohrožují.“(Potůček, 1995: 35)

Druhým teoretickým východiskem je typologie rodinné politiky. Toto východisko vychází z Esping-Andersenovy typologie sociálního státu a jeho jednotlivých modelů sociálního státu. V současné době je rozlišováno pět typů rodinné politiky, kterou lze v jednotlivých státech aplikovat. Prvním typem je liberální neboli anglosaský typ, druhým typem sociálně-demokratický neboli skandinávský typ, dále rozlišujeme konzervativní typ

rodinné politiky, prorodinný neboli latinský typ a nakonec postsocialistický typ rodinné politiky. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10)

Na základě těchto teoretických východisek je možné provést komparaci modelů rodinné politiky a nastavení systému podpory rodin s dětmi jednotlivých států a zjistit, zda typologie sociální a rodinné politiky ovlivňuje nástroje, které jsou používány pro podpory rodin s dětmi.

3. Cíle diplomové práce

Cílem diplomové práce je vysvětlení nastavení mateřských a rodičovských dávek v České republice a vybraných evropských zemích, konkrétně v Německu, Itálii, Švédsku a Velké Británii, analýza systému podpory rodin s dětmi v těchto zemích a následná komparace pojetí těchto dávek ve výše zmíněných evropských zemích. Tyto evropské země jsou vybrány díky odlišnému nastavení systému rodinných politik a modelů sociální politiky v těchto zemích.

4. Výzkumné otázky a hypotézy

Souvisí typologie sociálního státu s pojetím mateřských a rodičovských dávek v těchto zemích?

Ovlivňuje typologie rodinné politiky výdaje států?

Má nastavení systému mateřských a rodičovských dávek vliv na porodnost ve zkoumaných státech?

Má nastavení systému mateřských a rodičovských dávek vliv na chování rodin?

Existují příklady dobré praxe v jiných evropských zemích, které by Česká republika měla převzít?

5. Metody a prameny

Pro napsání diplomové práce bude využita metoda sekundární analýzy dat. Tato analýza bude spočívat ve vyhledání relevantních dokumentů a jejich následném studiu. Výhodou této metody je především úspora času při získávání dat a také finanční úspora. Získaná data lze zároveň mezi sebou porovnávat jak z časového, tak z národního i mezinárodního pohledu. Nevýhodou této metody je fakt, že se nejedná o primární data, a proto tato data mohou být určitým způsobem zkreslena. (Knobloch, 2007: 50)

Významným zdrojem dat budou především veřejně-politické dokumenty, které se svojí tematikou vztahují k tématu diplomové práce. Konkrétně jde o legislativní dokumenty, jako jsou zákony, nařízení či vyhlášky (např. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů), dále strategické veřejně-politické dokumenty, mezi které řadíme akční plány, národní politiky či strategie (např. Národní koncepce rodinné politiky), výzkumné dokumenty či deklarativní veřejně-politické dokumenty. (Nekola, Veselý, 2007: 50)

Důležitým zdrojem jsou i statistická data zveřejňovaná Českým statistickým úřadem, Evropským statistickým úřadem, dále Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky, Evropskou komisí či Radou Evropy.

6. Předpokládaná struktura diplomové práce

- 1) Úvod
- 2) Vymezení pojmů a výzkumného problému
- 3) Teoretická východiska
  - teorie sociálního státu
  - typologie rodinné politiky
- 4) Použité metody a zdroje dat
- 5) Pojetí mateřských a rodičovských dávek v České republice
- 6) Pojetí mateřských a rodičovských dávek ve Švédsku
- 7) Pojetí mateřských a rodičovských dávek ve Velké Británii
- 8) Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Německu
- 9) Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Itálii
- 10) Komparace pojetí mateřských a rodičovských dávek
  - podpůrčí doba
  - výše poskytovaných dávek
  - výdaje státu na mateřské a rodičovské dávky
  - vliv nastavení systému na porodnost
- 11) Závěry

7. Základní literatura k tématu

MITCHELL, EVA. Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2010. 135 s. ISBN 978-80-7330-183-5.

NEKOLA, MARTIN; VESELÝ ARNOŠT. Analýza a tvorba veřejných politik. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 407 s. ISBN 978-80-86429-75-5.

KNOBLOCH, FRANTIŠEK. Příspěvek z metod a technik sociologického výzkumu: Učební text. 2007. Univerzita Karlova. Dostupné z: <http://samba.fsv.cuni.cz/~knobloch/>.

KREBS, VOJTĚCH. Sociální politika. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

POTŮČEK, MARTIN. Sociální politika. Praha: Slon, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X.

VESELÁ, RENATA. Rodina a rodinné právo. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 260 s. ISBN 80-86432-48-3.

EUROPEAN COMMISSION. Report on Pregnancy, Maternity, Parental and Paternity Rights. 2007. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/2007report_pregnancy_en.pdf

MATĚJKOVÁ, BARBORA.; PALONCYOVÁ, JANA. Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. 246 s. [online]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/rodpolI.pdf>.

MATĚJKOVÁ, BARBORA.; PALONCYOVÁ, JANA. Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004. 79 s. [online]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_139.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Národní koncepce rodinné politiky. Praha: 2005. 59 s. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Obsah

Úvod	12
1 Výzkumné cíle a otázky	14
2 Metodologický přístup a zdroje dat	16
3 Teoretická východiska	18
3.1 <i>Teorie sociálního státu</i>	18
3.2 <i>Typologie sociálního státu</i>	19
3.3 <i>Typologie rodinné politiky</i>	21
3.4 <i>Teorie familiarismu</i>	23
3.5 <i>Teorie chudoby</i>	24
3.6 <i>Teorie sociálního vyloučení</i>	26
3.7 <i>Současný pohled na sociální stát a jeho problémy</i>	27
4 Současný pohled na rodinnou politiku a její cíle	29
4.1 <i>Aktivity Evropské unie a sociální vyloučení</i>	31
5 Aktéři rodinné politiky	32
6 Rodina a její funkce ve společnosti	37
7 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v České republice	39
7.1 <i>Systém sociálního zabezpečení České republiky ve vztahu k mateřským a rodičovským dávkám</i> 39	
7.2 <i>Sociální pojištění v České republice – nemocenské pojištění</i>	40
7.3 <i>Systém státní sociální podpory v České republice</i>	41
7.4 <i>Mateřské dávky v České republice</i>	43
7.5 <i>Rodičovské dávky v České republice</i>	47
8 Pojetí mateřských a rodičovských dávek ve Velké Británii	51
8.1 <i>Systém sociálního zabezpečení ve Velké Británii</i>	51
8.2 <i>Mateřská dovolená a mateřské dávky ve Velké Británii</i>	52
8.3 <i>Otcovské dávky ve Velké Británii</i>	55
8.4 <i>Rodičovské dávky ve Velké Británii</i>	57
9 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Dánsku	59
9.1 <i>Systém sociálního zabezpečení v Dánsku</i>	59
9.2 <i>Mateřské dávky v Dánsku</i>	60

9.3	<i>Rodičovské dávky v Dánsku</i>	62
10	Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Itálii	64
10.1	<i>Systém sociálního zabezpečení v Itálii</i>	64
10.2	<i>Mateřské dávky v Itálii</i>	65
10.3	<i>Rodičovské dávky v Itálii</i>	65
11	Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Německu	67
11.1	<i>Systém sociálního zabezpečení v Německu</i>	67
11.2	<i>Mateřské dávky v Německu</i>	68
11.3	<i>Rodičovské dávky v Německu</i>	69
12	Komparace pojetí mateřských a rodičovských dávek ve vybraných zemích	73
12.1	<i>Peněžité pomoci v mateřství</i>	74
12.2	<i>Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek</i>	75
12.3	<i>Porodné</i>	79
12.4	<i>Přídavek na dítě</i>	80
12.5	<i>Celkové výdaje na sociální dávky ve sledovaných zemích</i>	81
12.6	<i>Vliv nastavení dávek na míru plodnosti</i>	84
12.7	<i>Zaměstnanost žen ve sledovaných zemích</i>	85
12.8	<i>Komparace pojetí dávek dle Esping-Andersonovy teorie</i>	86
12.9	<i>Formulace doporučení pro Českou republiku</i>	88
	Závěr	90
	Seznam tabulek	92
	Seznam obrázků	92
	Použitá literatura a zdroje	93

Úvod

V současné, poměrně složité a uspěchané době, je důležité, stále více brát v potaz důležitost rodiny. Právě rodina díky svým funkcím zajišťuje jednak zajištění a zabezpečení svých členů a zároveň také zabezpečuje reprodukci obyvatelstva. Právě tato funkce, tedy funkce reprodukční, nabývá v současné době na významu, jelikož zatím stále neexistuje instituce či mechanismus, který by tuto funkci rodiny dokázal nahradit. Česká republika, ale i další evropské země, jsou v posledních desetiletích sužovány jednak stárnutím populace, ale také nízkou úrovní plodnosti. Důsledky těchto jevů jsou poměrně jednoznačné. Prvním z důsledků je dopad těchto jevů na ekonomickou situaci v zemi. Na jedné straně s sebou přináší stárnutí populace vyšší nároky na důchodové systémy a zároveň díky tomu, že klesá míra plodnosti, dochází ke snižování příjmů státního rozpočtu, jelikož není dostatek produktivního obyvatelstva, které by prostřednictvím daní přispívalo do státního rozpočtu. Nízká plodnost však nemá vliv pouze na makroekonomickou situaci státu, ale je zde viditelný její vliv na samotné rodiny. Vzhledem k tomu, že v dnešní době stále přibývá rodin, které mají pouze jednoho či dokonce žádného potomka, dochází k tomu, že se na stáří o rodiče či potencionální rodiče nemá kdo postarat. Opět jsou zde proto kladeny nároky na stát, aby zabezpečil své občany ve stáří prostřednictvím sociálních služeb. O důsledcích nízké míry porodnosti a malé plodnosti hovoří ve svém článku například Olivier Thévenon. Zároveň vymezuje zvyšování míry porodnosti jako jeden z cílů současných rodinných politik. (Thévenon, 2011: 59 – 60)

Příčin, které způsobují tyto problémy, je několik. Nejhlavnější příčinou je fakt, že dochází ke zhoršování ekonomické situace rodin. Jednak je tu vliv hospodářských recesí, které sužují v pravidelných intervalech všechny státy a jednak i tím, že je stále finančně náročnější zabezpečit určitý životní standard rodin s větším počtem dětí či pouze dítětem jediným. Lidé se tak stále častěji rozhodují, zda rodinu založit a zda mít větší počet dětí. Logicky tak narůstá počet rodin pouze s jedním dítětem. Rozhodování o počtu dětí ovlivňují také možnosti sladění rodinného a pracovního života, jelikož rodiny s jedním pracujícím členem mají logicky nižší objem finančních prostředků na zabezpečení jejich chodu. V evropských politikách se proto v současné době objevuje snaha upravovat nastavení rodinné politiky také prostřednictvím podpory zaměstnanosti žen. Právě nedostatečné zajištění rodin s dětmi bychom mohli vymezit jako veřejně-politický problém posledních několika let.

Vzhledem k tomu, že tato situace má také dopady na stát jako celek, by se měl stát prostřednictvím své sociální a rodinné politiky snažit tuto situaci řešit a podporovat rodiny s dětmi pomocí určitých nástrojů, kterými jsou například přímé a nepřímé nástroje podpory rodin s dětmi, ale také podpora souladu rodinného a pracovního života. V České republice, ale i v některých dalších evropských zemích, dochází vlivem nadměrného zatížení výdajové stránky veřejných rozpočtů ke snižování dávek určených pro rodiny, což může mít vliv na následné rozhodování rodin o počtu dětí. Česká republika by zároveň měla podporovat posilování role žen na pracovním trhu a také jejich možnost zapojení se na pracovní trh v době, kdy o děti pečují.

V této diplomové práci budou popsány a vysvětleny nástroje, které jsou v České republice, ale i ve vybraných evropských zemích, využívány pro podporu rodin s dětmi. Konkrétně zde budou rozebrány přímé nástroje určené pro podporu rodin s dětmi – tedy konkrétní mateřské a rodičovské dávky. Nastavení mateřských a rodičovských dávek v České republice bude srovnáno s nastavením těchto dávek v dalších evropských zemích, konkrétně ve Velké Británii, Dánsku Itálii a Německu. Tyto země jsou zvoleny s ohledem na Esping-Andersenovu typologii sociálních politik tak, aby zde byl zastoupen každý z modelů sociálního státu.

1 Výzkumné cíle a otázky

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda je v České republice možné upravit nastavení sociálního systému a sociálních dávek určených rodinám s dětmi tak, aby byl nově nastavený sociální systém co nejvíce efektivním. Efektivním sociálním systémem je myšlena situace, kdy jsou minimalizovány náklady na sociální systém a zároveň je zvýšen užitek jedinců, kteří z tohoto systému čerpají. Především se jedná o to, aby díky nastavení sociálního systému nedocházelo k situacím, kdy se jedinci rozhodují, zda si založit a mít rodinu či zůstat bezdětnými.

Díky ekonomické situaci dochází v posledních pár letech k tomu, že stále častěji je v rodinách pouze malý počet dětí nebo jsou rodiny dokonce bez potomků. Příčinou tohoto jevu je fakt, že rodiny nemají v současné době dostatek finančních prostředků k tomu, aby zabezpečily určitý požadovaný standard a životní úroveň rodiny. Nedostatek finančních prostředků rodin může být způsoben také tím, že nastavení rodinných politik dostatečně nepodporuje sladování rodinného a pracovního života neboli work-life balance. Do budoucna sebou rozhodnutí o tom, zda mít potomky či nikoliv přináší další problémy, ať již soukromé či veřejně-politické.

K tomu, abychom mohli upravit nastavení sociálního systému a rodinných sociálních dávek, bude využita komparace pojetí a nastavení mateřských a rodičovských dávek v České republice a vybraných evropských zemích, kterými jsou Velká Británie, Dánsko, Itálie a Německo. Tyto evropské státy jsou zvoleny proto, že v každém tomto státě je využíván odlišný model rodinné politiky, respektive odlišný model sociálního státu. Díky provedené komparaci bude možné vyhodnotit, zda koresponduje teoretický koncept s nastavením sociálních systémů. Dále bude možné vyvodit doporučení pro rodinnou politiku v České republice a nalézt příklady dobré praxe, které by mohla Česká republika převzít.

Výzkumné otázky, kterými se tato diplomová práce zabývá, lze vymezit následovně:

- ✓ Souvisí typologie sociálního státu s pojetím mateřských a rodičovských dávek ve sledovaných zemích?
- ✓ Existují příklady dobré praxe v jiných evropských zemích, které by Česká republika měla převzít?
- ✓ Ovlivňuje typologie rodinné politiky sociální výdaje států na rodiny s dětmi?

- ✓ Má nastavení systému mateřských a rodičovských dávek vliv na plodnost ve zkoumaných státech?
- ✓ Má nastavení systému mateřských a rodičovských dávek vliv na chování a rozhodování rodin o počtu dětí?

2 Metodologický přístup a zdroje dat

Významným zdrojem dat budou především veřejně-politické dokumenty, které se svojí tematikou vztahují k tématu diplomové práce. Konkrétně jde o legislativní dokumenty, jako jsou zákony, nařízení či vyhlášky. Konkrétně se jedná například o zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů či zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Dalším zdrojem dat jsou strategické veřejně-politické dokumenty, mezi které řadíme akční plány, národní politiky či strategie, vzhledem k tématu diplomové práce je velmi důležitou Národní koncepcí rodinné politiky, dále výzkumné dokumenty či deklarativní veřejně-politické dokumenty. (Nekola, Veselý, 2007: 50)

Důležitým zdrojem jsou i statistická data zveřejňovaná Českým statistickým úřadem, Evropským statistickým úřadem, dále Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky, Evropskou komisí či Radou Evropy. Tato data budou využita především v analytické části diplomové práce, kde budou tato data pomocí komparativní analýzy porovnávána.

Pro napsání teoretické části diplomové práce bude využita metoda sekundární analýzy dat. Tato analýza bude spočívat ve vyhledání relevantních dokumentů a jejich následném studiu. Výhodou této metody je dle Knoblocha především úspora času při získávání dat. Získaná data lze zároveň mezi sebou porovnávat jak z časového, tak z národního i mezinárodního pohledu. Nevýhodou této metody je fakt, že se nejedná o primární data, a proto tato data mohou být určitým způsobem zkreslena. (Knobloch, 2007: 50)

Zároveň bude v analytické části práce využita i již zmíněná komparativní analýza, která umožní porovnání a srovnání jednotlivých sociálních a rodinných politik ve zvolených státech. Dle Gabriely Munkové je velmi důležité provádět srovnávací neboli komparativní analýzu, jelikož nám srovnávací analýza umožňuje najít poučení či dobré příklady v jiných zemích a zároveň zajistit přenos zkušeností do domácího prostředí. (Munková, 2004: 11) Předmětem srovnávání v rámci této komparativní analýzy budou právě nástroje podpory rodin s dětmi, konkrétně se jedná o přímé nástroje, které jsou ve zkoumaných státech využívány. Jelikož v rámci analytické části práce bude porovnáváno pojetí mateřských a rodičovských dávek v pěti státech, kdy každý ze států je zástupcem jednoho modelu sociálního státu dle Esping-Andersenovy typologie, je pro výběr států zvolena takzvaná metoda rozdílu neboli *method of difference*. Dle Hany Geissler a Magdaleny Mouralové je tato metoda vhodná ve chvíli, „*kdy se chceme soustředit např. na kulturní rozdíly mezi různými zeměmi a jejich*

promítání do podoby systému sociálního zabezpečení“. (Nekola, Geissler, Mouralová, 2011: 182) Volba strategie výběru, tedy metoda rozdílu, je tedy v souladu s teoretickými východisky práce.

3 Teoretická východiska

3.1 Teorie sociálního státu

Prvním teoretickým východiskem pro tuto diplomovou práci je teorie sociálního státu neboli teorie welfare state, která slouží pro vysvětlení odlišného pojetí a nastavení sociálních politik v zkoumaných státech. Welfare state nelze ovšem jednoznačně vymezit. Lze ho chápat jako stát, ve kterém je silný veřejný sektor a silné intervence státu v oblasti sociální politiky. Za autora pojmu welfare state je považován angličan W. H. Beveridge, který v 1942 termín welfare state poprvé použil, když zpracoval první systém sociálního zabezpečení.

3.1.1 Definice sociálního státu

Základní myšlenkou teorie sociálního státu je přerozdělování, což znamená, že prostřednictvím veřejné politiky jsou znovu přerozděleny prostředky, které už byly prvotně rozděleny trhem. Cílem tohoto přerozdělení je zaprvé zajistit podmínky a předpoklady pro to, aby všem občanům byl zajištěn určitý životní standart neboli blahobyt a za druhé zabezpečit dlouhodobou stabilitu a prosperitu společnosti jako celku. (Krebs, 2007: 74 – 75).

Dle Martina Potůčka lze welfare state definovat jako „*stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž věcí veřejnou. Každému z jeho občanů se dostává alespoň určitého uznaného minima podpory a pomoci v různých životních situacích, které jej či jeho rodinu (potenciálně či aktuálně) ohrožují.*“ (Potůček, 1995: 35).

Sociolog Miloš Večeřa definuje sociální stát ve své knize Sociální stát: východiska a přístupy konkrétněji. Vymezuje ho jako „*stát, ve kterém demokraticky organizovaná moc prostřednictvím sociálního zákonodárství a činností státních orgánů a institucí:*

1. *Garantuje základní příjem pro každého jedince a rodinu na úrovni životního minima.*
2. *Poskytuje sociální dávky umožňující předejít, zmírnit nebo překonat sociální rizika možných sociálních událostí (tj. zejména nemoci, úrazu a nezaměstnanosti) s cílem zajistit přiměřenou úroveň sociálního bezpečí a sociální suverenity jedince.*

3. *Zajišťuje poskytování veřejných sociálních služeb (zejména v oblasti školství a zdravotnictví) odpovídající úrovně pro všechny jedince bez ohledu na jejich sociální status.*“ (Večeřa, 1996: 28)

3.1.2 Charakteristika sociálního státu

Sociální stát se vyznačuje několika charakteristikami. Dle Vojtěcha Krebse lze charakterizovat sociální stát, jako stát, který:

- ✓ zajišťuje komplexní sociální program, který řeší materiální zajištění všech obyvatel daného státu včetně sociálních situací jako je nemoc či chudoba,
- ✓ angažuje se při řešení sociálních problémů občanů,
- ✓ přebírá funkci sociálního jištění obyvatel,
- ✓ má jednotný a zároveň rozsáhlý systém sociálního zabezpečení
- ✓ poskytuje rozsáhlé služby, které neodpovídají jejich skutečné ceně,
- ✓ je náročný na ekonomické zdroje společnosti,
- ✓ vede k centralizaci a byrokratizaci. (Krebs, 2007: 75)

3.2 Typologie sociálního státu

Druhým teoretickým východiskem je typologie sociálního státu. Typologie sociálního státu vychází z předpokladu, že neexistuje pouze jeden typ sociálního státu, ale naopak má více forem. Autorem nejznámější typologie sociálního státu je dánský sociolog Gøsty Esping-Andersen. Základním kritériem pro vymezení jednotlivých forem sociálního státu, je uspořádání vazeb nebo vztahů mezi třemi aktéry – mezi státem, trhem a rodinou. Podle těchto vztahů je možné rozlišovat tři typy či modely sociálního státu – liberální typ, sociálnědemokratický typ a konzervativní typ.

Základními pilíři Esping-Andersenovy teorie je dekomodifikace a sociální stratifikace, jejíž stupeň je určen rozvrstvením obyvatelstva daného státu z hlediska nastavení sociálního systému. Dekomodifikace je určena tím, jak obtížný je přístup občanů k sociálním dávkám a zda mají občané daného státu právo na zajištění určité životní úrovně bez ohledu na to, zda na jejich pozici na pracovním trhu. Čím vyšší je stupeň dekomodifikace, tím snadnější je tedy získání nároku na výplatu sociálních dávek a poskytování sociálních služeb. Dle Esping-Andersena existuje téměř ve všech vyspělých kapitalistických zemích určité sociální právo na

ochranu občanů v případě nezaměstnanosti, zdravotního postižení, nemoci a stáří. (Esping-Andersen, 1990: 47)

3.2.1 Liberální model sociálního státu

Liberální model sociálního státu klade důraz především na roli trhu. Role státu a role rodiny v tomto modelu je pouze okrajová. Pojetí tohoto sociálního státu vychází z liberální ekonomie, která je založena na tom, že je zdůrazňována role svobodného a volného trhu a jsou odmítány intervence státu do fungování trhu. Sociální dávky jsou poskytovány pouze těm lidem, kteří jsou v obtížné životní situaci a často jsou tyto dávky testovány z hlediska příjmu. Liberální model se zároveň vyznačuje tím, že je zde kladen důraz na individuální solidaritu nikoli na univerzalizmus. Pokud se tedy jedinec není schopen o sebe postarat sám, je tato role přisouzena rodině a v momentě, kdy ani rodina není schopna jedince zabezpečit, přichází na řadu stát, který potřebným sociální dávku poskytne. Míra dekomodifikace neboli osvobození člověka od závislosti na pracovním trhu je v tomto modelu nejnižší. Typickým představitelem tohoto modelu jsou Spojené státy americké, v Evropě je jím Velká Británie. (Mitchell, 2010: 14)

3.2.2 Sociálnědemokratický model sociálního státu

Sociálnědemokratický model je protipólem liberálního modelu. Tento model klade důraz na roli státu. Role trhu a role rodiny je v sociálnědemokratickém modelu pouze okrajová. Sociální dávky jsou poskytovány zpravidla plošně a nejsou posuzovány z hlediska příjmu. Z tohoto faktu také plyne negativum tohoto modelu a tím je zatížení výdajové stránky státního rozpočtu. Důraz je kladen na univerzální solidaritu a na zajištění rovnosti obyvatel v největší možné míře. Míra dekomodifikace je zde nejvyšší. Typickým představitelem tohoto modelu je Švédsko a skandinávské země. (Mitchell, 2010: 14)

3.2.3 Konzervativní model sociálního státu

Konzervativní model státu je mezistupněm mezi liberálním a sociálnědemokratickým modelem. Tento model je někdy také označován jako korporativistický model. V konzervativním modelu je zdůrazňována role rodiny a je zároveň podporována státem. Role trhu je zde oslabena. Vzhledem k silné roli rodiny je zdůrazňována rodinná solidarita, v momentě, kdy rodina selhává ve své funkci, přichází na řadu podpora státu. Míra

dekomodifikace je v tomto modelu vysoká. Tento model je aplikován především v kontinentální Evropě, typickým představitelem je Německo. (Mitchell, 2010: 14)

3.3 Typologie rodinné politiky

Typologie rodinné vychází z Esping-Andersenových modelů sociálního státu, jelikož typ rodinné politiky aplikovaný v určitém státě právě souvisí s tím, jaké model sociálního státu je v dané zemi uplatňován. V současné době je dle Matějkové a Paloncyové rozlišováno pět typů rodinné politiky. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10 - 11)

Toto teoretické východisko je velmi významné pro tuto diplomovou práci, jelikož na jeho základě lze provést komparaci jednotlivých model rodinné politiky, které jsou aplikovány ve vybraných státech, dále komparaci nastavení systému podpory rodin s dětmi a díky tomu zjistit, zda zvolený model rodinné politiky koresponduje s využívanými nástroji pro podporu rodin s dětmi.

3.3.1 Liberální typ rodinné politiky

Liberální neboli anglosaský typ rodinné politiky vychází z liberálního modelu sociálního státu. V tomto typu politiky nedochází k výrazné podpoře rodiny ze strany státu a stát se zapojuje až v momentě, kdy rodina není schopna sama svépomocí zabezpečit svoji životní úroveň. Odpovědnost za děti je ponechána zcela v rukách rodiny. I proto není ve státech, kde je tento typ politiky využíván, rozvinutá síť institucí pečujících o děti. Sociální dávky, které jsou rodinám vypláceny, nejsou vysoké. K podpoře rodin jsou využívány spíše nepřímé nástroje, a to v podobě daňových úlev. Opět zde dochází ke zdůrazňování role trhu, který není státními zásahy ovlivňován. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10 - 11)

3.3.2 Sociálnědemokratický typ rodinné politiky

Sociálnědemokratický, někdy také označovaný jako skandinávský, typ rodinné politiky je protipólem liberálního typu. Role trhu je zde potlačena a stát zde ve velké míře intervnuje. Tento typ rodinné politiky je založen na ochranářském principu, existuje zde štědrý systém sociálních dávek a rozvinutí síť institucí, které zajišťují péči o dítě. Díky tomu jsou v těchto státech ženy více zapojovány do pracovního procesu a zároveň lépe sladují

pracovní a rodinný život. Tento typ rodinné politiky převažuje ve skandinávských zemích. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10 - 11)

3.3.3 Konzervativní typ rodinné politiky

Tento typ rodinné politiky je uplatňován v kontinentální Evropě, především v Německu. Někdy je tento typ politiky označován také jako bismarkovský. Velký důraz je zde kladen na roli rodiny, která je považována na základní stavební kámen společnosti. Je zde zdůrazňována tradiční dělba rolí mezi muže a ženy. Ženy mají primárně zajišťovat péči o potomky a domácnost a muži jsou těmi, kteří zajišťují pro rodinu příjmy a jsou živiteli rodiny. Zapojení žen do pracovního procesu je v tomto typu rodinné politiky podporováno ve formě práce na částečný úvazek. Podpora rodin je realizována pomocí přímých i nepřímých nástrojů, tedy formou dávek i daňových úlev. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10 - 11)

3.3.4 Latinský typ rodinné politiky

Čtvrtým typem rodinné politiky, který lze aplikovat je latinský nebo prorodinný typ. Tento typ rodinné politiky lze nalézt především v zemích jižní Evropy, jako je Itálie nebo Španělsko. Tato rodinná politika se podobá rodinné liberální politice, jelikož je zde také zdůrazňována role trhu a jsou zde odmítány zásahy státu do ekonomiky. Rozdílná je však v tom, že je kladen velký důraz i na roli rodiny, jelikož rodina je ta, která má primárně řešit pomoc jednotlivým článkům rodiny a jejich ochranu před sociálními a ekonomickými riziky. Účast žen na pracovním trhu není podporována, je zde aplikován jednopříjmový model rodiny. (Matějková, Paloncyová, 2004: 10 - 11)

3.3.5 Postsocialistický typ rodinné politiky

Pátým a posledním typem rodinné politiky je postsocialistický typ. Tento typ rodinné politiky je poměrně novým, jelikož je využíván v zemích, které procházejí přechodem z centrálně plánované ekonomiky do ekonomiky smíšené a později poté tržní ekonomiky. V souvislosti s přechodem k tržní ekonomice dochází ve státech k novým sociálním situacím, jako je nezaměstnanost, sociální vyloučení či chudoba. Ve státech, kde je tato rodinná politika uplatňována, dochází k vysoké míře přerozdělování zdrojů společnosti, je zde poměrně štedrý sociální systém, avšak dávky jsou testovány z hlediska příjmu. Výše dávek má však často demotivující vliv například k hledání zaměstnání, jelikož v tomto momentě vstupuje do

výpadku příjmu stát se svými sociálními dávkami. Je zde podporován dvoupříjmový model rodiny, což znamená zapojení mužů i žen do pracovního procesu, nevýhodou všem je, že v těchto státech je často málo rozvinutá síť institucí pečujících o děti. Typický představitelem tohoto typu rodinné politiky je Česká republika. (Matějková, Palonciová, 2004: 10 - 11)

3.4 Teorie familiarismu

Z Esping-Andersenovy teorie vycházejí i další autoři. Jedním z nich je i autorka Sigrid Leitner. Leitner rozlišuje čtyři základní přístupy k rodinné politice. V rámci své teorie rozlišuje familiaristické a de-familiaristické sociální režimy. Ve familiaristicky zaměřených režimech je rodina aktivně podporována a je chápána jako jeden z nejhlavnějších zdrojů péče o děti. Hlavními nástroji familiaristických rodinných politik jsou mateřské a rodičovské dovolené a také formy přímé a nepřímé podpory rodin s dětmi, kterými jsou například finanční dávky sociálního systému či daňové úlevy. De-familiaristickými rodinnými politikami jsou takové politiky, které na prvním místě nejsou zaměřené na podporu rodin, ale zaměřují se na převedení péče o děti na jiné instituce než na rodinu. Těmito institucemi jsou například veřejná zařízení péče o děti a s touto péčí související sociální služby. (Leitner, 2003. In Sirovátka, 2006: 94) Ve svém článku „*The Caring Function of the Family: Belgium in Comparative Perspective*“ S. Leinter rozlišuje čtyři modely rodinných politik dle toho, jaká míra familiarismu a de-familiarismu je zastoupena.

3.4.1 Explicitní familiarismus

Model explicitního familiarismu je modelem, který je nejvíce zaměřený na roli rodiny. Tento model rodinné politiky nepřipouští či neuznává žádné jiné alternativy namísto péče rodiny. Tímto přístupem je dosaženo toho, že dochází k posilování generových rolí, jinými slovy, že je kladen důraz na roli matky v rodině ve vztahu k péči o děti. (Leitner, 2003: 2 – 3)

3.4.2 Volitelný familiarismus

Druhým modelem dle Leitner je volitelný familiarismus. Tento model podporuje jednak pečovatelskou roli rodiny, a jednak klade důraz i na využití veřejných zařízení péče o děti do tří let. Ačkoli zde nedochází k přímému ovlivňování generových rolí v rodině, nelze tento vliv zcela vyloučit, jelikož dochází k částečnému oslabení role živitele rodiny. (Leitner, 2003: 2 – 3)

3.4.3 Implicitní familiarismus

Implicitní familiarismus nezasahuje do generových rolí, avšak neumožňuje formální využití formální péče o děti prostřednictvím veřejných zařízení a ani finanční dávky, které vynahrazují závazek péče o dítě v rodině. Jinými slovy tento model neovlivňuje dělbu rolí v rodině a ponechává ji na rodinou určené úrovni, respektive na statusu quo. (Leitner, 2003: 2 – 3)

3.4.4 De-familiarismus

Podobně jako volitelný familiarismus nezasahuje ani tento model do generových rolí. Díky tomu, že v tomto modelu dochází k podpoře veřejných institucí pečujících o dítě, dochází k oslabení role živitele rodiny. Zároveň však dochází k vyrovnávání generových rolí v rodině, jelikož záleží zde pouze uvážení obou rodičů, jak se zapojí do rodinné výchovy. Zajištění péče o dítě probíhá v tomto modelu prostřednictvím veřejných institucí, role rodiny v tomto modelu není dostatečně finančně oceněna a rodina proto není dostatečně finančně zajištěna ze strany státu v situaci, kdy pečuje o děti. (Leitner, 2003: 2 – 3)

3.5 Teorie chudoby

Dalším teoretickým východiskem této diplomové práce je teorie chudoby. Chudobu nelze jednoznačně definovat. B. S. Rowntree definoval chudobu na počátku 20. století takto: „*Chudí lidé se nacházejí pod hranicí chudoby a tu tvoří...příjmy, které již nepostačují k uspokojení základních životních potřeb jedince.*“ (Kotýnková, 2007: 7) Chudobu lze tudíž chápat jako stav, kdy příjem jedince či rodiny nestačí na zabezpečení základních životních potřeb. V průběhu 20. století se definice chudoby postupně proměňuje. Chudoba není vysvětlena pouze pomocí nedostatečného příjmu, ale je chápána i jako stav, kdy je jedinec či rodina vyloučena z přijatelného způsobu života a navíc je chudoba spojována i se sociálním vyloučením. Rada Evropy definuje chudobu jako situaci, „*kdy jedinec nebo skupina lidí neparticipuje plně na ekonomickém a sociálním životě společnosti a/nebo když jejich přístup k příjmu a ostatním zdrojům jim neumožňuje dosáhnout životní standard, který je považován ve společnosti, v níž žijí, za přijatelný. V této situaci nemají často přístup ani k základním právním.*“ (Kotýnková, 2007: 7) Vzhledem k tomu, že se v posledních letech ocitá většina zemí v ekonomické recesi a jsou sužovány vysokou mírou nezaměstnanosti, je důležité

zamyslet se nad přístupy jednotlivých rodinných politik a nastavení využívaných nástrojů. V momentě, kdy tyto nástroje budou nastaveny tak, že nebudou zacíleny na podporu rodin s dětmi, mohlo by dojít k situaci, že se rodiny s větším počtem dětí ocitnou na hranici chudoby či dokonce pod její úrovní. V mezním případě může docházet i k tomu, že se rodiče mohou rozhodovat nad tím, zda mít či nemít potomky v závislosti na svých finančních příjmech právě s ohledem na možnou chudobu celé rodiny.

3.5.1 Koncepty chudoby

V literatuře je rozlišováno několik konceptů chudoby. Prvními dvěma koncepty jsou absolutní a relativní koncept chudoby, které pohlížejí na chudobu prostřednictvím životní úrovně. Dalšími koncepty jsou koncept objektivní a subjektivní chudoby, které pohlížejí na chudobu z hlediska jejího subjektivního vnímání jedincem a vnímání společností.

Absolutní koncept chudoby

Tento koncept je primárně založen na faktu, že existuje určitá minimální životní úroveň, které jedincům zaručuje pouhé přežití. Pro to, aby mohla být absolutní chudoba definována je nutné ovšem vymezit základní životní potřeby jedince. (Mareš, 1999: 112 – 113)

Relativní koncept chudoby

Relativní koncept chudoby nejlépe vystihuje definice Petera Townsenda: „*Jedinci, rodiny a skupiny mohou být označeni za chudé, jestliže jejich zdroje nejsou postačující pro zajištění druhu stravy, participace, životních podmínek a požitků, které jsou obvyklé nebo jejichž dosažení je přinejmenším široce podceňováno a schvalováno ve společnosti, k níž náležejí. Jejich příjmy jsou natolik pod úrovní příjmů, kterými disponují v této společnosti průměrní jedinci či rodiny, že je to de facto vylučuje z životních standardů, zvyklostí a činností v ní obvyklých.*“ (Townsend, 1979. In Mareš, 1999: 111)

Objektivní koncept chudoby

Objektivní koncept chudoby je založen na určení toho, zda se daný jedinec či rodina ocitá pod určitou, uměle stanovenou, hranicí chudoby. Je založen na tzv. objektivních aspektech situace chudých. V tomto konceptu není brán ohled na fakt, zda se jedinec cítí skutečně chudým či nikoliv. Objektivní chudoba je de facto jakýmsi konsenzem společnosti o

tom, kdo je chudým a kdo chudým není. Je poměrně logické, že objektivně chudých lidí, bude vždy méně než lidí, kteří se cítí chudí subjektivně. (Mareš, 1999: 118)

Subjektivní koncept chudoby

Tento koncept chudoby je založen na subjektivním vnímání chudoby zainteresovanými jedinci a spočívá v hodnocení vlastní životní situace jedincem bez ohledu na to, jak je chudoba vymezena a vnímána zbývající společností. Je ovšem důležité zmínit, že vnímání chudoby se v průběhu života mění. Od mládí do středního věku se snižuje a poté s přibývajícím věkem, přibližně od padesáti let věku, se začíná opět zvyšovat, kdy ve stáří se dostává na extrémně vysokou úroveň. (Mareš, 1999: 119)

3.6 Teorie sociálního vyloučení

Rowntreeův pohled na chudobu a jeho koncepty jsou v současné době vytěšňovány teorií sociálního vyloučení. Pojem sociální vyloučení je používán od 90. let minulého století a lze jej vymezit jako nedostatečný přístup ke zdrojům společnosti, do sociálních a kulturních sítí a celkově vyloučení ze sociálního života společnosti. Jedinec tudíž není chudým jen z hlediska příjmu, tak jak vymezuje teorie chudoby, lze i z hlediska zapojení do společnosti a přístupu k jejím zdrojům. (Kotýnková, 2007: 12 – 13)

Problematikou sociálního vyloučení se ve svém článku „*Social Exclusion in the Welfare State; The Implications of Welfare Reforms for Social Solidarity and Social Citizenship*“ zabývá například Juliane Ottmann, která působí na univerzitě v Berlíně. Dle Ottmann není sociální vyloučení problémem pouze jednotlivců, ale je jím postižena společnost jako celek. Na úrovni jedinců znamená sociální vyloučení nedostatečnou účast jednotlivců na sociálních aktivitách společnosti, a tudíž u sociálně vyloučených jedinců dochází díky tomu k selhání při budování sociálních vztahů. Na úrovni celé společnosti pojem sociální vyloučení vystihuje neadekvátní sociální kohezi a integraci. (Ottmann, 2010: 23)

Někteří autoři pojem sociální vyloučení blíže definují také dle rozdělení do různých kategorií. Například David Byrne se ve své knize „*Social exclusion*“ zabývá sociálním vyloučením z hlediska příjmu, pohlaví či etnické příslušnosti. Dále zároveň rozlišuje sociální vyloučení vnitřní a sociální vyloučení vnější. O vnějším sociálním vyloučení hovoříme, pokud jsou někteří jedinci vyloučeni z určitého národa nebo prostoru. Vnitřní sociální vyloučení

znamená, že jedinci jsou vyloučeni z participace na životě určité společnosti. (Byrne, 1999: 11)

3.7 Současný pohled na sociální stát a jeho problémy

V současné době se téměř všechny sociální státy potýkají s mnoha problémy. Jedním z nejzásadnějších problémů je právě rostoucí sociální vyloučení občanů, a tudíž nedostatečná míra sociální integrace občanů. (Ottmann, 2010: 23)

Koncept welfare state je postupně opouštěn a nastává přechod k tzv. workfare state či k novému welfare state. Klasická paradigma sociálního státu jsou opouštěna a v novém státu blahobytu dochází k posunu paradigmatu od všeobecného blahobytu a solidarity k solidaritě, která je zaměřena na začleňování osob na pracovním trhu. (Ottmann, 2010: 29) Tento přístup je viditelný i v aktivitách Evropské unie, jelikož v současné době je Unii kladen důraz na posilování účasti občanů právě na trhu práce. Dle jiného názoru by se sociální státy měly zaměřit na tzv. nová sociální rizika. Nová sociální rizika souvisí se změnou genderových vztahů, posilováním role žen a úpadkem role muže jako jediného živitele rodiny a také s narozením dítěte. V novém pojetí sociálního státu by měla být řešena také nezaměstnanost, vzdělání jedinců či otázka plodnosti. (Neyer, 2012: 8)

Příkladem státu, který přistoupil k úsporám v rámci welfare state, je Nizozemí. Nizozemský král Vilém Alexandr ve svém projevu v parlamentu prohlásil, že „*klasický welfare state se pomalu, ale jistě mění ve společnost participace*“.¹ Dle Viléma Alexandra je sociální stát v této podobě neudržitelný a je nutné zavést úsporná opatření v rámci rozpočtu pro rok 2014, jelikož je holandská ekonomika, podobně jako ekonomiky jiných evropských států, od ekonomické krize v roce 2008 v recesi.

3.7.1 Problémy a krize sociálního státu

Dle Kellera a mnoha dalších autorů² se problémy sociálního státu začínají objevovat v polovině sedmdesátých let minulého století. V sedmdesátých letech se v sociálních státech začíná vyskytovat zvýšená poptávka po zaměstnání. Muži jednak začali odcházet ze

---

¹ Expatica.com – News and information for the international community: Dutch herald end of welfare state as austerity hits. [online]. [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.expatica.com/nl/news/dutch-news/dutch-herald-end-of-welfare-state-as-austerity-hits_274166.html.

² Například Daniel Bell či Alain Touraine.

sekundárního sektoru, tedy z průmyslu, do sektoru terciárního sektoru služeb. Zároveň v této době také docházelo k emancipaci žen. Ženy postupně opouštějí svoji roli žen v domácnosti, které nepracují a starají se o děti a domácnost, a hromadně vstupují na pracovní trh. Tyto změny vedly k přechodu od společnosti moderně industriální ke společnosti postindustriální. (Keller, 2005: 23 – 24)

Takzvaná krize sociálního státu je způsobena souběhem několika faktorů. Za prvé je to flexibilizace trhu práce. Flexibilizace pracovního trhu se jednak projevuje uzavíráním krátkodobých pracovních smluv a za druhé je symbolizována přechodem k volnějším formám zaměstnaneckého vztahu. Díky flexibilizaci tak dochází k optickému snížení míry nezaměstnanosti, která se ve zvýšené míře objevuje v nové postindustriální společnosti. Zaměstnanci, kteří jsou flexibilizací pracovního trhu postiženi se však často ocitají na hranici chudoby, jelikož jejich příjmy nejsou dostatečně vysoké. (Keller, 2005: 27) Například v Itálii se však flexibilizace pracovního trhu příliš nepodařila, jelikož společně s flexibilizací pracovního trhu nebylo upraveno poskytování dávek v nezaměstnanosti pro jedince, kteří vstupují na pracovní trh, pro osoby samostatně výdělečně činné či pro jedince, kteří byli zaměstnáni na základě nestandardních pracovních smluv. Zároveň není pracujícím osobám zaručena určitá minimální úroveň příjmu. (Naldini, Saraceno, 2008: 745)

Druhým faktorem, který má je příčinou krize sociálního státu, je flexibilizace rodiny. Rodina v postindustriální společnosti není již pevnou institucí, svazky jsou uzavírány na dobu určitou, roste rozvodovost a ve zvýšené míře se objevuje individuální soužití jedinců a neúplné rodiny. Společně se flexibilizací trhu práce toto přináší zvýšené nároky na stát, jelikož neúplné rodiny nemají dostatečný příjem na zajištění kvalitní životní úrovně a zabezpečení veškerých svých nároků. (Keller, 2005: 29 – 30)

Třetím faktorem, který způsobuje krizi sociálního státu, je samozřejmě stárnutí populace. Díky stárnutí populace jednak dochází ke zvyšování počtu lidí v důchodovém věku – dochází tak zatěžování států v oblasti důchodových systémů. Dále klesá počet ekonomicky aktivních jedinců, což znamená nižší příjmy do státních rozpočtů. (Keller, 2005: 30 – 31)

Tato situace ve všech státech blahobytu je dlouhodobě neudržitelná, jelikož dochází k enormnímu zatěžování státních rozpočtů. Primárním problémem je především univerzálnost a plošnost dávek, které jsou prostřednictvím sociálních systémů poskytovány. Je nutné přistoupit k poskytování dávek pouze těm jedincům, kteří dávky opravdu potřebují. (Lindbeck, 2006: 3)

4 Současný pohled na rodinnou politiku a její cíle

Jak již bylo řečeno v přechozí podkapitole, se změnou společnosti z moderní industriální ke společnosti postindustriální, dochází také ke změně rodiny. Tato modernizace rodiny s sebou samozřejmě přináší nutnost změn v rodinné politice států a formulaci nových cílů rodinné politiky. Olivier Thévenon ve svém článku „*Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis*“ identifikuje šest cílů, které by rodinná politika měla v současnosti sledovat. (Thévenon, 2011: 58 – 60)

Snižování chudoby rodin a udržení určité úrovně příjmu rodin

Tento cíl rodinné politiky je nastaven ve státech, které nejsou zaměřeny na univerzální podporu rodin s dětmi, konkrétně se jedná o Velkou Británii jako zástupce anglosaských zemí a Itálii jako zástupce zemí jihoevropských. Nástrojem, který lze pro zajištění určité životní úrovně rodin s nízkými příjmy využít, jsou například dávky na bydlení, které se s počtem členů rodiny zvyšují. (Thévenon, 2011: 58) Zabraňování chudoby rodin s dětmi prostřednictvím rodinných dávek se zabývá také Natascha Van Mechelen a Jonathan Bradshaw ve své publikaci „*Child Poverty as a Government Priority: Child Benefit Packages for Working Families, 1992 – 2009*“. Dle autorů by stát prostřednictvím své politiky měl pomáhat rodinám, kde je pouze jeden rodič, či rodinám, které mají handicapované či jinak znevýhodněné dítě. Opět by tudíž docházelo k adresné podpoře rodin, nikoliv k podpoře univerzální. (Bradshaw, Van Mechelen, 2012: 13)

Přímá náhrada nákladů na děti

Tento cíl rodinné politiky by měl vyrovnávat nerovnosti mezi rodinami s dětmi a rodinami bezdětnými. (Thévenon, 2011: 58) Nástrojem tohoto cíle jsou určité přídatky na děti. Prostřednictvím jejich poskytování mohou státy zabezpečit rodiny s dětmi po dobu celého dětství dětí a zároveň však nedochází k selekci rodin dle úrovně jejich příjmu jako u cíle předchozího. (Thévenon, 2011: 58)

Podpora zaměstnanosti

Dalším cílem a nejdůležitějším cílem, který v současné době rodinné politiky sledují, je podpora sladování rodinného a pracovního života, jelikož dochází k emancipaci žen a opouštění konceptu ženy v domácnosti. Nástroje, které přispívají ke sladování, jsou nároková rodičovská dovolená a zabezpečení příjmu rodiny v době dovolené, dále služby péče o děti a také podpora zaměstnavatelů, kteří podporují sladování obou forem života. (Thévenon, 2011:

59) Dle Ministerstva práce a sociálních věcí ČR je ideálním stavem, pokud se jedinci mohou věnovat obou formám života stejně intenzivně.³ V této oblasti jsou viditelné i výrazné iniciativy Evropské unie, která vyhlásila rok 2014 Evropským rokem sladění pracovního a rodinného života. Jedním z cílů evropské politiky v této oblasti je usnadnění účasti žen na pracovním trhu a nastavení pružných neboli flexi-time opatření na pracovním trhu.⁴

Zlepšení rovnosti mužů a žen

Zlepšení rovnosti mužů a žen může být dosaženo jednak na pracovním trhu a jednak také na poli péče o děti. Dávky poskytované rodinám po porodu dítěte by měly být koncipované tak, aby zabránila dlouhodobému vyloučení žen z pracovního trhu a zároveň aby podporovaly také zapojení otců do péče o dítě. (Thévenon, 2011: 59)

Podpora rozvoje dětí v raném věku

Tohoto cíle mohou rodinné politiky dosáhnout tím, že budou podporovat rodinnou péči a zároveň také veškeré formy předškolního vzdělávání a péče. Tím, že budou oba rodiče zapojeni do pracovního procesu, přináší do rodiny dostatek příjmu, který zaručí snížení chudoby rodiny a vytvoření vhodných podmínek pro rozvoj dítěte. (Thévenon, 2011: 59)

Zvyšování míry porodnosti

Jak již bylo řešeno v úvodu práce, stárnutí populace a nízký počet narozených dětí má neblahý vliv na ekonomickou situaci země a zatížení státního rozpočtu. Z tohoto důvodu je zvyšování porodnosti nyní cílem mnoha rodinných politik. (Thévenon, 2011: 59 - 60)

Současné cíle rodinných politik se nejsou formulovány unifikačně a liší se stát od státu ve využívání specifických nástrojů rodinné politiky. Dle Thévenona navíc často ani nekorespondují se široce přijímanou typologií sociálních států. (Thévenon, 2011: 60) Nejdůležitějším cílem současných rodinných politik je sladění rodinného a pracovního života žen, případně obou rodičů. Politika sladování by měla být koncipována tak, aby ženám umožnila kombinovat péči o děti a zaměstnání. Politika sladování tak závisí na souladu politiky zaměstnanosti a rodinné politiky. (Von Wahl, 2008: 25) Současný pohled na

---

³ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Pro snazší sladění pracovního a rodinného života. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11720>.

⁴ European Union: European Platform for Investing in Children: The Confederation of Family Organisations in the European Union (COFACE) 2014 Campaign: European Year for Reconciling Work and Family Life. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: http://europa.eu/epic/news/2013/20130308-coface-2014-european-year-reconciling-work-family-life_en.htm.

rodinnou politiku se tak odlišuje od široce přijímaných typů rodinných politik dle Esping-Andersena, jelikož nepohlíží na rodinnou politiku jako na samostatnou oblast, ale vnímá ji ve spojení s politikou zaměstnanosti a propopulační politikou.

4.1 Aktivity Evropské unie a sociální vyloučení

Aktivita Evropské unie v oblasti sociálního vyloučení byly započaty na počátku 90. let. V roce 1992 vydala Evropská rada doporučení s názvem „*Společná kritéria týkající se sociálních zdrojů a sociální pomoci v systémech sociální ochrany*“, kde vyzývá členské státy například k posílení sociální soudržnosti s ohledem na nejpotřebnější, k přijetí politiky integrace a konkrétních nástrojů k začlenění nejohroženějších skupin či ke zvyšování motivace jedinců k nalezení zaměstnání. (European Council, 1992)

V březnu 2000 byla Evropskou radou v rámci Lisabonské strategie přijata otevřená metoda koordinace v oblasti sociálního vyloučení a zaměstnanosti. Členské státy díky otevřené metodě koordinace mohou přijímat individuální akční plány, jejichž nastavení je zcela v kompetenci členských států, avšak Evropská unie určuje rámeček společných cílů a sleduje počínání a aktivity jednotlivých zemí. Hlavními prvky otevřené metody koordinace v oblasti sociálního vyloučení jsou:

- ✓ společné cíle v rámci boje s chudobou a sociálním vyloučením,
- ✓ akční plány jednotlivých států pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení,
- ✓ vydávání společných zpráv o sociálním začleňování, pravidelné sledování, společná a srovnávací hodnocení,
- ✓ nastavení společných ukazatelů pro měření pokroku a srovnávání osvědčených postupů. (Evropský parlament, 2013: 1)

Nejvýznamnější cíle v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení jsou v současné době zakotveny ve strategii Evropa 2020. Nejzásadnějším cíle je snížení počtu Evropanů žijících pod hranicí chudoby o 25 %. (Evropský parlament, 2013: 2)

5 Aktéři rodinné politiky

V rámci této kapitoly budou vymezeni aktéři, kteří jsou zainteresováni do problematiky poskytování mateřských a rodičovských dávek v České republice. K vymezení zúčastněných aktérů bude využita heuristika analýza aktérů. Dle Arnošta Veselého pojem aktér neboli stakeholder „označuje jakéhokoliv jednotlivce, skupiny či organizace, kteří mohou být ovlivněni nebo mohou ovlivnit připravované politiky či projekty, nebo jejich realizaci.“ (Veselý, Nekola, 2007: 225)

Pro systém mateřských a rodičovských dávek v České republice jsou nejdůležitějšími aktéry stát reprezentovaný ministerstvy, dále politické strany a samozřejmě také občané respektive rodiny s dětmi. Aktéry lze rozdělit do podskupin dle toho, jaký ze sektorů zastupují, zda veřejný sektor, občanský sektor či sektor soukromý. Tabulka níže zachycuje rozdělení aktérů dle sektorů. (Veselý, Nekola, 2007: 229)

Tabulka 1: Aktéři rodinné politiky v České republice

Aktéři rodinné politiky		
Veřejný sektor	Občanský sektor	Soukromý sektor
Ministerstva, především MPSV	Rodiny s dětmi	
Ministři a úředníci	Veřejnost	
Politické strany	Média	
Zákonodárci		

Zdroj: Vlastní úprava.

Nejvýznamnějším aktérem veřejného sektoru jsou ministerstva, konkrétně pro oblast mateřských a rodičovských dávek a oblast zaměstnanosti je to Ministerstvo práce a sociálních věcí, dále politické strany a zákonodárci. Všichni tyto aktéři ovlivňují problematiku poskytování mateřských a rodičovských dávek prostřednictvím navrhované a přijímané legislativy. Nejvýznamnějšími právními normami pro zkoumanou oblast jsou zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Politické strany jsou v procesu tvorbu rodinné politiky důležité, jelikož politické strany v případě úspěchu ve volbách pomocí svých volebních programů prosazují své ideály a preferované hodnoty. Tyto hodnoty se následně projevují v nastavení sociálního systému a sociální politiky země.

Česká strana sociálně demokratická

Česká strana sociálně demokratická dle svého volebního programu chce navýšit počet míst v jeslích a mateřských školách a vytvořit pracovní místa pro rodiče po rodičovské dovolené. Podpora rodin je chápána jako investice – „*Investice do mladé generace je investicí do budoucnosti celé společnosti. Podpora rodin s dětmi je pak tou nejlepší důchodovou reformou.*“ (ČSSD, 2013: 11) Konkrétní opatření týkající se nastavení mateřských a rodičovských dávek se týká porodného, strana chce prosadit výplatu porodného rodinám i v případě narození druhého a třetího dítěte. (ČSSD, 2013: 11)

Křesťanská demokratická unie – česká strana lidová

KDU-ČSL má svůj volební program zaměřený přímo na podporu rodin s dětmi. Dle svého programu především podporuje posílení příjmů domácností tím, že sníží daňovou zátěž rodin prostřednictvím společného zdanění manželů. Volební program KDU-ČSL dále hovoří o zvýšení slevy na dani pro dítě, nulové sazbě DPH na kojeneckou výživu a dětské pleny či zvýšení kapacit mateřských školek.⁵

ANO 2011

Jednou z priorit v oblasti sociální politiky politického hnutí ANO 2011 je podpora rodina s dětmi zřízením miniškolek a podporou vzniku firemních školek. Nastavení systému poskytování sociálních dávek chce podmínit plněním předem stanovených podmínek například dodržování povinné školní docházky dětí.⁶

Komunistická strana Čech a Moravy

KSČM ve své volebním programu hovoří o pravidelné valorizaci sociálních dávek dle inflace a vývoje průměrných mezd. Dále podobně jako další politické strany KSČM prosazuje navýšení kapacit jeslí a mateřských škol, sladování rodinného a pracovního života prostřednictvím flexibilních forem práce či hrazení antikoncepce ze zdravotního pojištění jako podporu plánovaného rodičovství.⁷

---

⁵ KDU-ČSL: Rodinná peněženka. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/volebni-program/rodice.aspx#.UsCck7SE71U>.

⁶ ANO 2011, politické hnutí: Resortní program. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/program/resortni-program/>.

⁷ KSČM: Program pro budoucnost. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/volby-a-akce/volebni-program>.

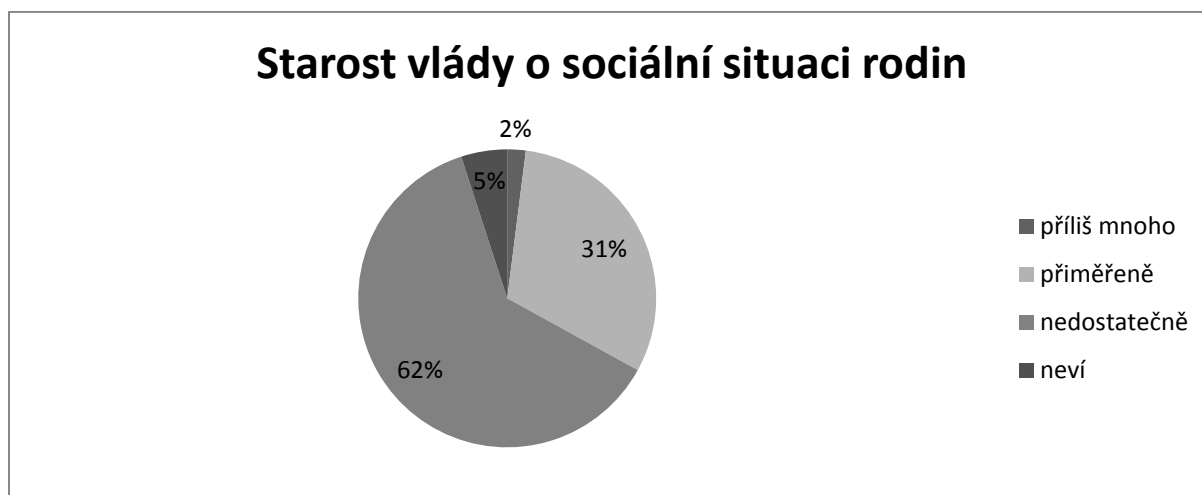
TOP 09

Politická strana TOP 09 ve své volebním programu pro volby roku 2013 prosazuje odpovědnost ve výchově dětí, jelikož výchova dětí je základem budoucí prosperity společnosti. V oblasti podpory rodin s dětmi strana prosazuje neurčení maximální výše peněžité pomoci v mateřství a odvíjení její výše od výdělku matky. Program dále hovoří o podpoře firemních školek podporu rodičů v oblasti sociálního a zdravotního pojištění, pokud pečují o děti v rodinném prostředí.⁸

Nejvýznamnějším aktérem občanského sektoru jsou rodiny s dětmi, kterým jsou sociální dávky poskytovány a opatření přijatá aktéry veřejného sektoru, se jich bezprostředně dotýkají. Z provedených průzkumů však vyplývá, že občané nejsou příliš spokojeni se současným nastavením mateřských a rodičovských dávek. Nespokojenost občanů s nastavením systému poskytovaných dávek je především u přídávků na děti a porodného.

Dle výzkumu provedeného Centrem pro výzkum veřejného mínění v listopadu 2013 se 62 % respondentů domnívá, že se vláda stará nedostatečně o sociální situaci rodin s dětmi. Pouze 2 % respondentů se domnívají, že vláda se sociální situaci rodin stará příliš mnoho.⁹

Obrázek 1: Jak se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění. Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – listopad 2013. s. 2.

[online]. [cit 2013-12-29]. Dostupné z:

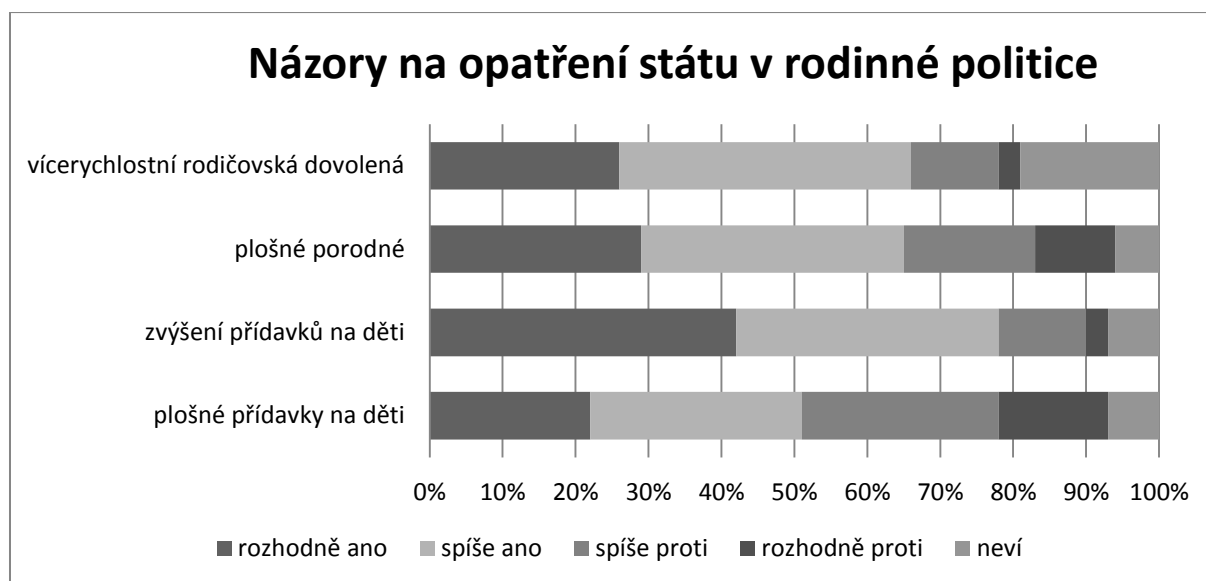
http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7146/f3/es131213.pdf. Vlastní úprava.

⁸ TOP 09: Sociální politika. [online]. [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2013/5-socialni-politika-13777.html>.

⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění. Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – listopad 2013. s. 2. [online]. [cit 2013-12-29]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7146/f3/es131213.pdf.

Provedený výzkum zároveň zachytil preference občanů u konkrétních opatření v rodinné politice. Preference a názory respondentů jsou zachyceny na následujícím obrázku.

Obrázek 2: Názory občanů na opatření států v rodinné politice

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění. Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – listopad 2013. s. 3. [online]. [cit 2013-12-29]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7146/f3/es131213.pdf. Vlastní úprava.

V průzkumu vyplývá, že téměř 80 % veřejnosti je pro zvýšení přídavků na děti, zároveň polovina respondentů zastává názor, že by přídavky na děti měly být poskytovány v České republice plošně, nikoliv adresně v závislosti na výši příjmu rodiny. Pro plošné poskytování porodného je přes 60 % respondentů. Co se týče nastavení rodičovské dovolené v České republice, přes 60 % respondentů preferuje vícerychlostní čerpání rodičovské dovolené, které rodičům umožňuje se rozhodovat, jak dlouho zůstanou s dítětem doma.¹⁰

Z volebních programů politických stran, které byly úspěšné ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013, není bohužel zřejmé, jaká konkrétní opatření v oblasti systému poskytování mateřských a rodičovských dávek budou podporovat. Problematika poskytování mateřských a rodičovských dávek není ve volebních programech podrobně popsána, opatření jsou formulována velmi obecně bez uvedení konkrétních kroků. Jediná konkrétní informace týkající se úpravy dávek je ve volebním programu TOP 09, který hovoří o zrušení maximální výše peněžité pomoci v mateřství a ve volebním programu ČSSD, který hovoří o výplatě

¹⁰ Centrum pro výzkum veřejného mínění. Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – listopad 2013. s. 2. [online]. [cit 2013-12-29]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7146/f3/es131213.pdf.

porodného i v případě narození druhého a třetího dítěte. Nelze tudíž vyvodit, zda preference občanů, které byly vyjádřeny ve výše uvedeném průzkumu, budou současnými politickými reprezentanty vyslyšeny a dojde k úpravě nastavení mateřských a rodičovských dávek.

6 Rodina a její funkce ve společnosti

Dle Národní zprávy o rodině publikované Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky v roce 2004 je v nejširším smyslu rodina chápána jako „*celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity*“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004: 9) V současné době se objevuje snaha o změnu pohledu na rodinu tak, aby byl pojem rodina relevantní pro veškeré formy soužití dvou a více jedinců bez ohledu na to, jaké jsou mezi nimi mezigenerační a institucionální vazby. Avšak pro politické účely a služby, které jsou rodinou poskytovány, je nutné vymezit její funkce. Mezi hlavní a nejdůležitější funkce rodiny patří dle Národní zprávy o rodině funkce reprodukční neboli generativní, dále funkce socializační, funkce sociálně-ekonomická a nakonec regenerační a podpůrná funkce.

Reprodukční funkce rodiny

Reprodukční funkce rodiny neboli funkce generativní je funkcí nejdůležitější. Navzdory obrovským pokrokům v medicíně nebyla ještě tato funkce rodiny nahrazena a rodina stále jako jediná instituce zabezpečuje reprodukci obyvatelstva. Tato funkce je významná i pro rodinný život, jelikož zajišťuje přechod k rodičovství. Na reprodukční funkci jsou zároveň navázána i propopulační opatření rodinné politiky. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004: 9 - 11)

Socializační funkce rodiny

Socializační funkce rodiny je důležitá především ve vztahu k dětem. Rodina učí a vychovává děti, zajišťuje přenos informací a přípravu dětí na budoucí profesní a sociální funkce. Tato funkce rodiny nebyla však vždy preferována. V dobách existence totalitních režimů byla socializační funkce rodiny oslabena a byla přenesena na státní systém organizované výchovy. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004: 9 - 11)

Sociálně-ekonomická funkce rodiny

Tato funkce rodiny není na rozdíl od funkce socializační a funkce reprodukční bezprostředně závislá na existenci dětí v rodině. Sociálně-ekonomická funkce rodiny vychází z předpokladu, že rodina je integrovanou sociální skupinou, která si společně zajišťuje svoji existenci. Vlivem nastavení úrovně sociální a rodinné politiky v zemi může ovšem docházet

k oslabování této funkce, jelikož je část delegována na jiné sociální instituce. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004: 9 - 11)

Regenerační a podpůrná funkce

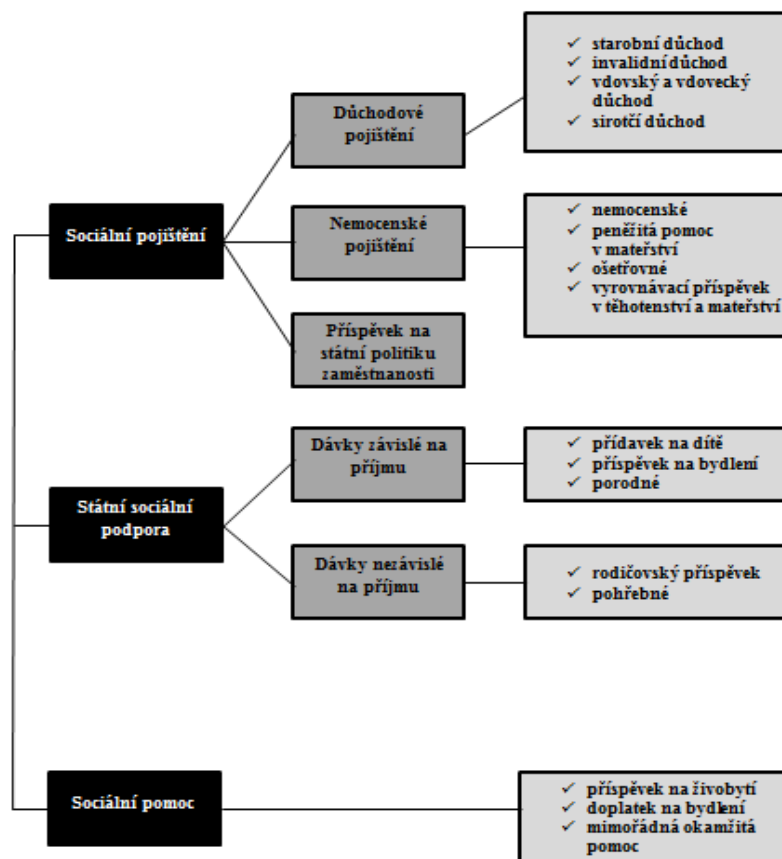
Tato funkce rodiny vyplývá z přímé závislosti na rodinném životě. Rodina jako instituce zajišťuje jedinečnou emocionální podporu svých členů. Vedle podpory emocionální je zde zajištěna i podpora hmotná či finanční. Rozdíl je však v tom, že hmotná a finanční podpora může být převzata či částečně zabezpečena státem. Ovšem funkci emocionální stát nemůže převzít na sebe. Silná emocionální podpora v rodině zaručuje, že jednotliví členové, především tedy děti, budou stabilními a zdravými jedinci. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004: 9 - 11)

7 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v České republice

7.1 Systém sociálního zabezpečení České republiky ve vztahu k mateřským a rodičovským dávkám

V České republice jsou mateřské dávky a dávky pro těhotné ženy vypláceny ze systému nemocenského pojištění, který je součástí prvního pilíře českého systému sociálního zabezpečení – z pilíře sociálního pojištění. Dávky rodičovské jsou, na rozdíl od dávek vyplácených v těhotenství a mateřství, vypláceny z druhého pilíře systému sociálního zabezpečení, tedy ze systému státní sociální podpory. Blíže znázorňuje český systém sociálního zabezpečení schéma níže.

Obrázek 3: Schéma systému sociálního zabezpečení v České republice

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>, <http://www.mpsv.cz/cs/3>, <http://www.mpsv.cz/cs/5>, <http://www.mpsv.cz/cs/7>. Vlastní úprava.

7.2 Sociální pojištění v České republice – nemocenské pojištění

System nemocenského pojištění, který je vedle důchodového pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, součástí prvního pilíře systému sociálního zabezpečení, slouží k zabezpečení osob, které jsou v době nastání krátkodobé sociální události osobami výdělečně činnými. Krátkodobými sociálními událostmi jsou myšleny události, jako je například nemoc, úraz, těhotenství či mateřství, tedy sociální události, které jsou řešeny právě prvním pilířem sociálního systému. Ze systému nemocenského pojištění jsou poskytovány čtyři typy peněžních dávek, pomocí kterých jsou řešeny krátkodobé sociální události. Dávkami jsou:

- ✓ nemocenské,
- ✓ ošetřovné,
- ✓ peněžitá pomoc v mateřství,
- ✓ vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.¹¹

Právě poslední dvě dávky ve výše uvedeném výčtu jsou určeny matkám krátce po porodu, případně těhotným ženám.

7.2.1 Vznik nároku na dávky nemocenského pojištění a pojistné

V České republice je nemocenské pojištění upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Výše pojistného na nemocenské pojištění je upravována jinou právní normou, kterou je zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.¹²

Na nemocenském pojištění se účastní zaměstnanci, kteří mají výkon práce na území České republiky, rozsah zaměstnání je alespoň 15 kalendářních dnů a minimální výše příjmů dosahuje alespoň 2 500 Kč. V případě, že je zaměstnanec činný na základě dohody o provedení práce, musí být příjem vyšší než 10 000 Kč. U osob samostatně výdělečně činných je účast na systému nemocenského pojištění dobrovolná. Osoby samostatně výdělečně činné

---

¹¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>.

¹² Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>.

se mohou k placení nemocenského pojištění přihlásit v případě, že minimální měsíční příjem dosahuje výše alespoň 5 000 Kč.¹³

Dle zákona o pojistném na sociální zabezpečení je výše pojistného vypočítávána z vyměřovacího základu. Vyměřovací základ u zaměstnance je zákonem definován jako „úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmu“. (zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů)

Pojistné na sociální zabezpečení je placeno zaměstnancem i zaměstnavatelem, v případě osob samostatně výdělečně činných záleží na dobrovolnosti. Pojistné na sociální zabezpečení se skládá ze tří částí – z nemocenského pojištění, důchodového pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V níže uvedené tabulce jsou zachyceny vedle sazeb pojistného na nemocenské pojištění, které je pro tuto práci relevantní, také ostatní sazby.¹⁴

Tabulka 2: Tabulka sazeb pojistného na sociální zabezpečení v České republice

Sazby pojistného na sociální zabezpečení v České republice			
	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Osoba samostatně výdělečně činná
Nemocenské pojištění	0,0 %	2,3 %	2,3 % ¹⁵
Důchodové pojištění	6,5 % ¹⁶	21,5 %	28,0 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	0,0 %	1,2 %	1,2 %

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení: Sazba pojistného. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>.

7.3 Systém státní sociální podpory v České republice

Pro rodiny s dětmi a jejich zabezpečení slouží druhý pilíř sociálního systému – státní sociální podpora. Tyto dávky jsou primárně určené k tomu, aby zvýšily příjem

¹³ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>.

¹⁴ Česká správa sociálního zabezpečení: Sazba pojistného. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>.

¹⁵ Za předpokladu, že se osoba samostatně výdělečně činná přihlásí k placení nemocenského pojištění.

¹⁶ Pokud je zaměstnanec účasten důchodového spoření snižuje se tato sazba na 3,5 %.

nízkopříjmových rodin a zajistily tak kvalitní zázemí pro dítě a určitý životní standard rodiny. Na rozdíl od dávek vyplácených z pilíře sociálního pojištění, není poskytování těchto dávek závislé na minulém vkladu příjemce do systému. Obecně jsou dávky vypláceny v momentě, kdy nastane daná sociální situace, nebo když příjem rodiny klesne pod určitou hranici. (Ochrana, Pavel, Vítek, 2010: 159)

Dávky státní sociální podpory jsou obecně rozděleny do dvou skupin – na dávky příjmově testované a na dávky příjmově netestované. U dávek příjmově testovaných je posuzován příjem celé rodiny, případně osob, které jsou v daném bytě hlášeny k trvalému pobytu. Zjištěný příjem společně posuzovaných osob je následně srovnáván s hodnotou životního minima. (Ochrana, Pavel, Vítek, 2010: 165)

Tabulka 3: Částky životního minima v Kč za měsíc

Částky životního minima v Kč za měsíc	
Osoba	Výše životního minima v Kč/měsíc
Jednotlivec	3 410 Kč
První osoba v domácnosti	3 140 Kč
Druhá a další osoba v domácnosti	2 830 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let	1 740 Kč
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let	2 140 Kč
Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	2 450 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: Životní a existenční minimum. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>.

Ze systému státní sociální podpory jsou vypláceny následující dávky:

- ✓ přídavek na dítě (příjmově testovaná dávka),
- ✓ rodičovský příspěvek (příjmově netestovaná dávka),
- ✓ příspěvek na bydlení (příjmově testovaná dávka),
- ✓ porodné (příjmově testovaná dávka),
- ✓ pohřebné (příjmově netestovaná dávka).¹⁷

Z výše uvedených dávek slouží rodinám s dětmi přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a porodné.

¹⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

7.4 Mateřské dávky v České republice

7.4.1 Peněžité pomoci v mateřství

Peněžité pomoci v mateřství je první z dávek nemocenského pojištění a souvisí se vznikem krátkodobé sociální události - mateřství. Tato dávka je určena ženám, které porodily dítě, případně těhotným ženám, které mají osm týdnů před datem porodu. Na dávku mají vedle biologických matek dle zákona také pojištěnci, kteří převzali dítě do péče a nahrazují tak péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu či pojištěnec, který pečuje o dítě, kterému zemřela matka. Dále má na dávku nárok osoba, která pečuje o dítě a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila a nemůže nebo nesmí o dítě pečovat z důvodu dlouhodobého onemocnění a byla uznána neschopnou práce či osoba, která pečuje o dítě a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila a tato osoba uzavřela s matkou písemnou dohodu o péči o dítě. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

7.4.1.1 Vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství

Pojištěnec získává na peněžitou pomoc v mateřství nárok v momentě, kdy jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství.

Základní podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast pojištěnce na systému nemocenského pojištění alespoň v rozsahu 270 dnů v posledních dvou letech před nástupem na mateřskou dovolenou. Dle zákona o nemocenském pojištění se do doby účasti na pojištění započítávají i tzv. náhradní doby nemocenského pojištění, kterými jsou:

- ✓ doba studia na střední či vysoké škole, které je považovaná za soustavnou přípravu na budoucí povolání, za předpokladu, že bylo studium úspěšně ukončeno,
- ✓ doba, po kterou pobírá pojištěnec invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

7.4.1.2 Podpůrčí doba

Podpůrčí dobou rozumíme dobu, po kterou je peněžité pomoci v mateřství poskytována. U peněžité pomoci v mateřství začíná podpůrčí doba v den, kdy matka nebo jiná pojištěná osoba nastoupí na peněžitou pomoc v mateřství. Tento nástup může nastat v den,

který rodička určí. Tento den však musí být v období od počátku osmého týdne do počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu, jelikož podmínka nástupu na počátku šestého týdne před datem porodu je podmínka nároku definovaná zákonem u peněžité pomoci v mateřství. Dnem nástupu může být samozřejmě i samotný den porodu, pokud k porodu došlo mimo období mezi počátkem osmého a počátkem šestého týdne před očekávaným termínem porodu. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

Pokud o dítě pečuje jiná osoba než rodička, začíná podpůrčí doba v den, kdy pojištěná osoba převezme dítě do péče. Konec podpůrčí doby nastává uplynutí doby. Délka podpůrčí doby, a tudíž i její uplynutí, je u peněžité pomoci v mateřství odvislé od počtu narozených dětí rodičky.

- ✓ Pokud pojištěná žena porodila jedno dítě, je podpůrčí doba v rozsahu 28 týdnů.
- ✓ U žen, které porodily dvě či více dětí je podpůrčí doba v rozsahu 37 týdnů, avšak po 28 týdnech podpůrčí doby musí pojištěnka i nadále pečovat alespoň o dvě z narozených dětí.
- ✓ Ostatní pojištěné osoby pečující o dítě mají nárok na podpůrčí dobu v rozsahu 22 týdnů, respektive 31 týdnů, pokud pečuje o zároveň o dvě nebo více dětí. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o nemocenském pojištění zároveň stanovuje také věk dítěte, do kterého je možné peněžitou pomoc v mateřství pobírat. Ženy, které dítě porodily, smějí pobírat peněžitou pomoc v mateřství do jednoho roku věku dítěte. Pokud o dítě pečují jiné osoby než rodička, je možné dávku pobírat do 7 let a 31 týdnů věku dítěte.

7.4.1.3 Výše peněžité pomoci v mateřství

Výše peněžité pomoci v mateřství je vypočítávána z denního vyměřovacího základu a je určena procentní sazbou 70 % z tohoto základu za kalendářní den.

Dle zákona o nemocenském pojištění se denní vyměřovací základ zjišťuje prostřednictvím vyměřovacího základu zjištěného z rozhodného období. Vyměřovací základ z rozhodného období je následně vydělen počtem kalendářních dnů, které na toto období připadají. Vyměřovacím základem zaměstnance je dle § 18 zákona o nemocenském pojištění

myšlený úhrn vyměřovacích základů určených pro účel pojistného na důchodové pojištění. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

Takto zjištěný denní vyměřovací základ je následně redukován pomocí tří redukčních hranic. U peněžité pomoci v mateřství je do výše částky první redukční hranice započítáváno 100 % denního vyměřovacího základu, z částky do druhé redukční hranice 60 % denního vyměřovacího základu, z částky do třetí redukční hranice 30 % denního vyměřovacího základu. K částce, která převyšuje třetí redukční hranici, není přihlíženo. Jednotlivé redukční hranice denního vyměřovacího základu shrnuje níže uvedená tabulka.¹⁸

Tabulka 4: Redukční hranice denního vyměřovacího základu peněžité pomoci v mateřství

Redukční hranice denního vyměřovacího základu		
	Částka v Kč	Započteno %
1. redukční hranice	863 Kč	100 %
2. redukční hranice	1 295 Kč	60 %
3. redukční hranice	2 589 Kč	30 %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

7.4.2 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je určen těhotným ženám či ženám kojícím. Tato dávka je koncipována tak, aby docházelo během zapojení těhotných a kojících žen do pracovního procesu k ochraně jejich zdraví.

7.4.2.1 Vznik nároku na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství mají dle zákona nárok:

- ✓ těhotné ženy, které jsou převedeny na jinou práci z důvodu toho, že práce, kterou vykonávaly, je dle zvláštních právních předpisů těhotným ženám zakázána či dle rozhodnutí lékaře ohrožuje těhotenství ženy,
- ✓ kojící ženy, které jsou převedeny na jinou práci z důvodu toho, že práce, kterou vykonávaly, je dle zvláštních právních předpisů kojícím ženám zakázána či dle rozhodnutí lékaře ohrožuje zdraví ženy nebo její schopnost kojení,

---

¹⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

- ✓ zaměstnané ženy, které jsou v období do konce devátého měsíce po porodu převedeny na jinou práci z důvodu toho, že práci kterou vykonávaly, je dle zvláštních právních předpisů těmto ženám zakázána či dle rozhodnutí lékaře ohrožuje zdraví nebo mateřství ženy,
- ✓ těhotné ženy, kojící ženy nebo ženy, které jsou v období do konce devátého měsíce po porodu a jsou podle zvláštních právních předpisů odvolány z dosavadního služebního místa na jiné služební místo, jelikož toto odvolání vyžaduje jejich bezpečnost a ochrana zdraví. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

Pokud dojde u výše uvedených případů ke snížení započitatelného příjmu ženy, je tento rozdíl dorovnán právě vyrovnávacím příspěvkem. Ženy těhotné, kojící či ženy, které jsou v době do devíti měsíců po porodu, nejsou tak finančně znevýhodňovány z důvodu jejich krátkodobé sociální události. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

Nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství nemají například ženy, které pracují na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, dále ženy, kterou jsou členkami kolektivních orgánů právnických osob či zahraničními zaměstnankyněmi. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

7.4.2.2 Podpůrčí doba

Podpůrčí doba u vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je rovněž určena zákonem o nemocenském pojištění. Vyrovnávací příspěvek je vyplácený za kalendářní dny, ve kterých u ženy trvalo převedení na jinou práci či jiné služební místo. Příspěvek se však poskytuje pouze do doby šesti týdnů před očekávaným datem porodu. Toto nastavení je z důvodu, že poté žena nastupuje na mateřskou dovolenou a vzniká jí nárok na vyplácení peněžité pomoci v mateřství. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů)

7.4.2.3 Výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství

Výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je stanovena jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem, který je vypočtený ke dni převedení ženy na jinou práci nebo

na jiné služební místo a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po převedení na jinou pracovní pozici nebo služební místo.¹⁹

Denní vyměřovací základ je podobně jako u peněžité podpory v mateřství redukován dle tří redukčních hranic. Redukční hranice jsou uvedeny v této tabulce.

Tabulka 5: Redukční hranice denního vyměřovacího základu peněžité pomoci v mateřství

Redukční hranice denního vyměřovacího základu		
	Částka v Kč	Započteno %
1. redukční hranice	863 Kč	100 %
2. redukční hranice	1 295 Kč	60 %
3. redukční hranice	2 589 Kč	30 %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

Stejně jako u peněžité pomoci v mateřství je výše první redukční hranice započteno 100 % denního vyměřovacího základu²⁰.

7.5 Rodičovské dávky v České republice

7.5.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je jednou ze základních dávek státní sociální podpory a je určen rodinám s dětmi. Tato dávka je rodinám poskytována dlouhodobě a má sloužit ke krytí nákladů, které jsou spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí.

Jelikož se jedná o dávku příjmově testovanou, má na dávku nárok nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž příjem je nižší než 2,4 násobek životního minima za přechodzí kalendářní rok.²¹

Přídavek na dítě je vyplácen dle věku nezaopatřeného dítěte, s rostoucím věkem dítěte dochází k progresi této dávky. Jednotlivé částky přídavku na dítě jsou uvedeny v následující tabulce.

---

¹⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Nemocenské pojištění v roce 2013. [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

²⁰ U ostatních dávek nemocenského pojištění se do první redukční hranice započítává 90 % denního vyměřovacího základu.

²¹ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Přídavek na dítě. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite.

Tabulka 6: Výše přídatku na dítě dle věku dítěte

Výše přídatku na dítě dle věku dítěte	
Věk dítěte	Výše přídatku na dítě v Kč/měsíc
Do 6 let	500 Kč
Od 6 do 15 let	610 Kč
Od 15 do 26 let	700 Kč

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Přídatku na dítě. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite.

7.5.2 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je druhou dávkou státní sociální podpory, která náleží rodinám s dětmi. Při poskytování rodičovského příspěvku nejsou sledovány příjmy rodiny, jelikož se jedná o dávku příjmově netestovanou.

7.5.2.1 Vznik nároku na rodičovský příspěvek

Na rodičovský příspěvek vzniká nárok rodiči, který celý kalendářní měsíc osobně, řádně a celodenně pečuje o nejmladší dítě v rodině, nejdéle do 4 let věku dítěte.

Podmínka celodenní péče je považována za splněnou i v níže uvedených případech a nárok na rodičovský příspěvek vzniká i v měsíci, kdy:

- ✓ rodič měl v tomto měsíci také nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti se sociální událostí porodu,
- ✓ jiná osoba převzala dítě do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- ✓ dítě přišlo na svět,
- ✓ dítě dosáhlo věku čtyř let,
- ✓ dítě nebo rodič zemřeli.²²

Další podmínkou pro vznik nároku je, že dítě do dvou let věku nesmí navštěvovat jesle, mateřskou školu či jiné zařízení určené pro děti předškolního věku v rozsahu vyšším než

---

²² Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

46 hodin za kalendářní měsíc. Pokud je dítě starší 2 let, není již docházka do výše uvedených zařízení hodinově omezena.²³

Pokud se rodině v době výplaty rodičovského příspěvku narodí další dítě, nárok na rodičovský příspěvek na dítě dříve narozené zaniká.

7.5.2.2 Výše rodičovského příspěvku

Výši rodičovského příspěvku, a de facto i jeho délku, si rodič může volit za předpokladu, jestliže lze k datu narození dítěte stanovit 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu. V případě, že lze stanovit denní vyměřovací základ u obou rodičů, je brán v potaz vyšší z denních vyměřovacích základů. Pro stanovení výše rodičovského příspěvku je tedy rozhodující výše denního vyměřovacího základu a je zde přímá úměra mezi těmito veličinami.²⁴

Pokud je 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu nižší nebo rovno částce 7 600 Kč, rodičovský příspěvek může být vyplácen maximálně ve výši 7 600 Kč. V případě, že je 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu vyšší než 7 600 Kč, je výše rodičovského příspěvku určena v minimální výši 7 600 Kč, maximální výše rodičovského příspěvku nemůže však přesáhnout 11 500 Kč za měsíc. Pokud ani jednomu z rodičů nelze denní vyměřovací základ stanovit, je do 9 měsíců věku dítěte vyplácena dávka ve výši 7 600 Kč a od 9 měsíců do 4 let věku dítěte ve výši 3 800 Kč.²⁵

Celková částka, která je rodině prostřednictvím rodičovského příspěvku poskytnuta, činí 220 000 Kč.²⁶

---

²³ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

²⁴ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

²⁵ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

²⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Státní sociální podpora. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

Tabulka 7: Výše rodičovského příspěvku za měsíc

Výše rodičovského příspěvku za měsíc	
Výše 70 % třicetinásobku DVZ²⁷	Výše rodičovského příspěvku v Kč/měsíc
Nižší nebo roven 7 600 Kč	0 - 7 600 Kč
Vyšší než 7 600 Kč	7 600 Kč - 11 500 Kč
Nelze stanovit	7 600 Kč, poté 3 800 Kč

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Rodičovský příspěvek [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

7.5.3 Porodné

Porodné je třetí dávkou státní sociální podpory, která je poskytována rodinám s dětmi. Tato dávka je závislá na příjmu rodiny, jedná se tudíž o dávku příjmově testovanou. Příjem rodiny v kalendářním čtvrtletí, které předchází kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo, nesmí přesáhnout výši 2,4 násobku životního minima rodiny. Na porodné má nárok žena, která porodila své první živé dítě nebo děti, případně rodině, která převzala první dítě do trvalé péče místo rodičů. Výše porodného je stanovena v pevné výši, a to 13 000 Kč. V případě vícečetných porodů je vyplácena dávka ve výši 19 500 Kč.²⁸

²⁷ Zkratkou DVZ se rozumí denní vyměřovací základ.

²⁸ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Porodné. [online]. [cit. 2013-10-13]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>.

8 Pojetí mateřských a rodičovských dávek ve Velké Británii

8.1 Systém sociálního zabezpečení ve Velké Británii

8.1.1 Stručný vývoj systému sociálního zabezpečení po 2. světové válce ve Velké Británii

Vytvoření britského systému sociálního zabezpečení bylo nejvíce ovlivněno myšlenkami Sira Wiliama Beveridge, který v roce 1942 přišel se svojí reformou sociálního systému. Systém sociálního zabezpečení ve Velké Británii se opíral o myšlenku univerzalizmu a byl koncipován tak, aby byli občané chráněni od kolébky až po hrob. (Matějková, Paloncyová, 2003: 225 – 226)

Beveridgovo nastavení sociálního systému s sebou přineslo vytvoření národního systému pojištění, zavedení přídavků na děti, které byly vypláceny státem, dále byla zřízena tzv. národní zdravotní služba a také byl přijat zákon o vzdělání. V padesátých letech byl systém národního pojištění rozšířen o doplňkové důchody. (Munková, 2004: 75 – 77)

Ke konci sedmdesátých let se ve Velké Británii objevují hospodářské problémy, proto je postupně opouštěna keynesiánská politika založená na principu plné zaměstnanosti, nízké inflace a štědrého sociálního systému, a přichází příklon k liberální politice státu. Symbolem tohoto období ve Velké Británii se stala Margaret Thatcherová. V roce 1986 byl v Británii přijat nový zákon sociálního pojištění, který přinesl reformu v oblasti dávek poskytovaných prostřednictvím sociálního systému. Cíl těchto opatření byl jediný – snížení výdajů státního rozpočtu na sociální výdaje. Dávky tak přestaly být dávkami univerzálními a staly se dávkami testovanými. Reforma sociálních dávek pokračovala i za vlády Johna Majora v první polovině devadesátých let. (Munková, 2004: 78 – 79)

8.1.1.1 Činnost Ministerstva práce a důchodů Velké Británie

Za poskytování téměř všech dávek systému sociálního zabezpečení zodpovídá v současnosti Ministerstvo práce a důchodů (Department of Work and Pensions). Ministerstvo práce a důchodů bylo zřízeno v roce 2001 a vzniklo sloučením Ministerstva sociálního zabezpečení a částí Ministerstva vzdělání a zaměstnanosti, která měla v kompetenci oblast

zaměstnanosti. Mezi kompetence Ministerstva práce a důchodů spadá, podobně jako v České republice pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, oblast vyplácení dávek sociálních dávek, důchodů či zaměstnanosti. (Matějková, Paloncyová, 2004: 227)

Ministerstvo práce a důchodů má také v kompetenci problematiku vyplácení výživného a příplatků k výživnému. Tato oblast je řešena prostřednictvím Úřadu pro podporu dítěte (Child Support Agency).²⁹

8.2 Mateřská dovolená a mateřské dávky ve Velké Británii

Ve Velké Británii jsou matkám poskytovány v mateřství tyto dávky:

- ✓ mateřské dávky hrazené zaměstnavatelem (Statutory Maternity Pay),
- ✓ mateřský příspěvek (Maternity Allowance),
- ✓ porodné (Sure Start Maternity Grant),

Zda má žena nárok na pobírání mateřských dávek hrazených zaměstnavatelem či na mateřský příspěvek závisí na tom, jestli žena pracuje či nepracuje. V případě, že pracuje, záleží následně na výši jejího příjmu a na tom, jak dlouho je u daného zaměstnavatele zaměstnána.³⁰

8.2.1 Mateřské dávky hrazené zaměstnavatelem (Statutory Maternity Pay)

Peněžitá pomoc v mateřství je ve Velké Británii ženám vyplácena zaměstnavatelem, u kterého byla žena zaměstnána před nastáním sociální události mateřství. V případě, že je žena zaměstnána u více zaměstnavatelů, je možné, aby nárokovala mateřskou dávku u každého z těchto zaměstnavatelů. Na rozdíl od České republiky není tedy ve Velké Británii peněžitá pomoc v mateřství vyplácena prostřednictvím státní instituce. (Matějková, Paloncyová, 2004: 233)

---

²⁹ Department for Work and Pensions: What we do. [online]. [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-work-pensions/about#what-we-do>.

³⁰ Citizens Advice Bureau: Benefits for families and children. [online]. [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: http://www.adviceguide.org.uk/england/benefits_e/benefits_children_and_young_people_ew/benefits_for_families_and_children.htm#benefits_for_maternity.

8.2.1.1 Vznik nároku na mateřské dávky hrazené zaměstnavatelem a podpůrčí doba

Vznik nároku na mateřské dávky hrazené zaměstnavatelem vzniká ženě v případě splnění několika podmínek. První podmínkou pro vznik nároku je, že žena musí u daného zaměstnavatele pracovat nepřetržitě alespoň 26 týdnů. Jedná se o týdny, které jsou do 15 týdnů před týdnem, kdy je přepokládán porod. Druhou podmínkou je, že její průměrný týdenní příjem musí být alespoň ve výši dolní hranice příjmů pro systém státního pojištění. Tato hranice je současné době určena na 30 liber. (Evropská komise, 2012 (a): 11)

Podpůrčí doba u mateřských dávek hrazených zaměstnavatelem je 39 týdnů. Žena může na mateřskou dovolenou nastoupit nejdříve 11 týdnů před očekávaným termínem porodu, avšak na rozdíl od české mateřské dovolené není určena doba, kdy žena musí nejpozději na mateřskou dovolenou nastoupit. Den nástupu na mateřskou dovolenou tudíž může být nejpozději následující den po porodu. (Evropská komise, 2012 (a): 11)

Během podpůrčí doby, tzn. během 39 týdnů mateřské dovolené, může žena ve Velké Británii využít takzvané dny udržení kontaktu (Kepping in Touch) v rozsahu 10 dnů, aniž by žena ztratila nárok na mateřské dávky od zaměstnavatele. Dny udržení kontaktu slouží k tomu, aby žena mohla během své mateřské dovolené zůstat ve spojení se svým pracovištěm, účastnit se například školení či jiné odborné přípravy. (Evropská komise, 2012 (a): 11)

8.2.1.2 Výše mateřských dávek hrazených zaměstnavatelem

Výše mateřských dávek, které jsou vypláceny, se odvíjí od délky trvání mateřské dovolené. V období od prvního do šestého týdne pobírá matka 90 % svého průměrného hrubého týdenního platu a nedochází zde k žádnému omezení z hlediska maximální výše tohoto platu. Ve zbylých 33 týdnech, respektive od 7 do 39 týdne je výše mateřských dávek hrazena standardně³¹ ve výši 136,78 liber³². (Evropská komise, 2012 (a): 12)

8.2.2 Mateřský příspěvek (Maternity Allowance)

Mateřský příspěvek je ženami pobírán v případě, že jim nevznikl nárok na mateřské dávky hrazené od zaměstnavatele vzhledem k nesplnění podmínky délky odpracované doby a dosažení stanovené výše průměrného týdenního výdělku.

---

³¹ Standartní částka mateřské dávky je aktualizována dle internetových stránek Citizens Advice Bureau.

³² Dle průměrného kurzu britské libry ve třetím čtvrtletí roku 2013 (30,2590 Kč) je výše mateřských dávek hrazených od 7 týdne 4 138,83 Kč.

8.2.2.1 Vznik nároku na mateřský příspěvek a podpůrčí doba

Aby žena mohla pobírat mateřský příspěvek, musí být opět splněna podmínka délky odpracované doby. V období 66 týdnů od týdne, kdy je očekáván porod dítěte, musí žena odpracovat alespoň 26 týdnů. Odpracování 26 týdnů z 66 týdnů nemusí být nepřetržité, tak jako je tomu určeno u mateřských dávek hrazených zaměstnavatelem. Zároveň těchto 26 týdnů nemusí být odpracováno pouze u jediného zaměstnavatele.³³ Ke vzniku nároku na mateřský příspěvek musí být rovněž splněna hranice průměrného týdenního příjmu alespoň ve výši 30 liber. (Evropská komise, 2012 (a): 11)

Podpůrčí doba mateřského příspěvku, rovněž jako podpůrčí doba mateřských dávek hrazených zaměstnavatelem, je 39 týdnů. Během podpůrčí doby u mateřského příspěvku může žena rovněž využít tzv. dny udržení kontaktu neboli dny Kepping in Touch. (Evropská komise, 2012 (a): 11)

8.2.2.2 Výše mateřského příspěvku

Výše mateřského příspěvku je odvislá od výše průměrného týdenního výdělku. Pokud je 90 % průměrného týdenního výdělku vyšší než standardní částka mateřského příspěvku, což je 136,78 liber, je pobírána právě standardní výše příspěvku 136,78 liber. V případě, že je 90 % průměrného týdenního výdělku nižší než standardní částka, pak je pobíráno tato nižší částka.³⁴

8.2.3 Porodné (Sure Start Maternity Grant)

Porodné je vypláceno za účelem pokrytí nákladů spojených s narozením dítěte. Porodné je vypláceno jednorázově ve výši 500 liber³⁵. Nárok na porodné vzniká v případě, pokud žena pobírá jednu z dalších sociálních dávek, které jsou určeny jedincům s nízkými příjmy. Konkrétně musí být pobírána jedna z těchto dávek:

---

³³ Citizens Advice Bureau: Benefits for families and children. [online]. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: http://www.adviceguide.org.uk/england/benefits_e/benefits_children_and_young_people_ew/benefits_for_families_and_children.htm#benefits_for_maternity.

³⁴ Citizens Advice Bureau: Benefits for families and children. [online]. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: http://www.adviceguide.org.uk/england/benefits_e/benefits_children_and_young_people_ew/benefits_for_families_and_children.htm#benefits_for_maternity.

³⁵ Dle průměrného kurzu britské libry ve třetím čtvrtletí roku 2013 (30,2590 Kč) je výše porodného 15 129,50 Kč.

- ✓ podpora příjmu (Income Support),
- ✓ příspěvek o uchazeče o zaměstnání související s příjmem (Income-based Jobseeker's Allowance),
- ✓ zaměstnanecký a podpůrný příspěvek související s příjmem (Income-related Employment and Support Allowance),
- ✓ daňový kredit na děti (Child Tax Credit),
- ✓ daňový kredit pro pracující osoby se znevýhodněním (Working Tax Credit that includes a disability or severe disability element),
- ✓ důchodový kredit (Pension Credit),
- ✓ univerzální kredit (Universal Credit).³⁶

O porodné je možné zažádat v případě, že je dítě ve věku 12 měsíců či pod 12 měsíců, a dále musí být toto dítě jediným dítětem v domácnosti pod hranici 16 let věku. Porodné tudíž není možné získat, pokud má již žena další děti, jinými slovy je porodné vypláceno pouze na první dítě. Výjimku nastává v případě, že je již v domácnosti nějaké dítě pod 16 let věku a žena očekává narození dvojčat či trojčat. V tomto případě nárok na porodné vzniká. Částky porodného, které ženě náleží, jsou uvedeny v níže v tabulce.³⁷

Tabulka 8: Porodné v případě vícečetného porodu ve Velké Británii

Porodné v případě vícečetného porodu ve Velké Británii		
Počet dětí pod 16 let	Výše porodného v případě narození dvojčat	Výše porodného v případě narození trojčat
1 nebo více dětí³⁸	500 £	1000 £
Dvojčata	0 £	500 £
Trojčata	0 £	0 £

Zdroj: Government of the United Kingdom: Sure Start Maternity Grant. [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/sure-start-maternity-grant/>

8.3 Otcovské dávky ve Velké Británii

Ve Velké Británii je možné, aby rodina pobírala vedle mateřských dávek také dávky otcovské. Pro zaměstnané otce jsou vypláceny dva druhy příspěvků a oba tyto příspěvky jsou vypláceny zaměstnavatelem. Jedná se o:

³⁶ Government of the United Kingdom: Sure Start Maternity Grant. [online]. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/sure-start-maternity-grant/>.

³⁷ Government of the United Kingdom: Sure Start Maternity Grant. [online]. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/sure-start-maternity-grant/>.

³⁸ Žádné z těchto dětí není narozené při vícečetném porodu.

- ✓ základní příspěvek v otcovství hrazený zaměstnavatelem (Ordinary Statutory Paternity Pay),
- ✓ doplňkový příspěvek v otcovství hrazený zaměstnavatelem (Additional Statutory Paternity Pay).³⁹

8.3.1 Základní příspěvek v otcovství hrazený zaměstnavatelem (Ordinary Statutory Paternity Pay)

Ve Velké Británii mohou v případě sociální události narození dítěte vedle matky také otcové dítěte požádat o příspěvek v otcovství. Zaměstnaný otec může v případě, že jeho partnerka čeká dítě, požádat svého zaměstnavatele o vyplácení základního příspěvku v otcovství. Podmínkou pro vznik nároku na tuto dávku je, že otec dítěte musí být u daného zaměstnavatele zaměstnán alespoň 26 týdnů v období do 15. týdne před týdnem očekávaného porodu. Zároveň v posledních 8 týdnech končících 15. týdnem před týdnem očekávaného porodu musí být alespoň ve výši dolní hranice příjmů pro systém státního pojištění. (Evropská komise, 2012 (a): 12)

Zaměstnanec si může zvolit délku pobírání tohoto příspěvku, zda chce pobírat příspěvek jeden nebo dva týdny. Zároveň si může zvolit také datum, kdy bude tento příspěvek čerpán, a to až do doby 8 týdnů od narození dítěte. (Evropská komise, 2012 (a): 12)

8.3.1.1 Výše základního příspěvku v otcovství hrazeného zaměstnavatelem

Výše základního příspěvku v otcovství je odvislá od výše průměrného týdenního výdělku. Pokud je 90 % průměrného týdenního výdělku vyšší než standardní částka otcovského příspěvku, což je 136,78⁴⁰ liber, je pobírána právě standardní výše příspěvku 136,78 liber. V případě, že je 90 % průměrného týdenního výdělku nižší než standardní částka, pak je pobírána tato nižší částka. (Evropská komise, 2012 (a): 12)

---

³⁹ Government of the United Kingdom: Paternity Pay and Leave. [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/paternity-pay-leave/pay>.

⁴⁰ Standardní částka mateřské dávky je aktualizována dle internetových stránek Government of the United Kingdom.

8.3.2 Doplnkový příspěvek v otcovství hrazený zaměstnavatelem (Additional Statutory Paternity Pay)

Zaměstnaný otec může rovněž pobírat doplnkový příspěvek v otcovství. Tento příspěvek je možné začít pobírat 20 týdnů po narození dítěte v případě, že se matka dítěte vrátí do zaměstnání. Konec podpůrní doby tohoto příspěvku nastává v momentě, kdy buď skončí doba výplaty mateřských dávek matky, nebo v momentě, kdy se otec dítěte vrátí do zaměstnání. (Evropská komise, 2012 (a): 12)

Výše příspěvku je buď vyplácena ve standardní výši 136,78 liber, nebo v případě, že je 90 % průměrného týdenního výdělku nižší než standardní částka, pak je pobírána tato nižší částka.⁴¹

8.4 Rodičovské dávky ve Velké Británii

Ve Velké Británii je, podobně jako v České republice, vyplácen rodinám s dětmi přídavek na dítě. Rodiny s dětmi mohou zároveň získat takzvaný daňový kredit na děti. Podmínkou pro vznik nároku na rodinné dávky je, že rodina musí mít trvalé bydliště nebo trvalý pobyt ve Velké Británii. Vznik nároku na dávky se nezakládá na placení příspěvků či pojištění. (Evropská komise, 2012 (a): 21)

8.4.1 Přídavek na dítě (Child Benefit)

Přídavek na dítě mohou ve Velké Británii získat rodiny, které pečují o dítě mladší 16 let. V případě, že dítě navštěvuje školu a má stanovenou denní docházku, je možné pobírat přídavek na dítě až do dvaceti let věku dítěte.⁴²

V současné době je v Británii přídavek na dítě vyplácen ve dvou výších. V případě, že má rodina jedno dítě či má několik dětí, pobírá na jediné dítě či na dítě nejstarší přídavek na dítě ve výši 20,30 liber na týden. Na každé další dítě v rodině je následně pobírán přídavek ve výši 13,40 liber na týden. Ačkoliv je výše přídavku na dítě určena týdenní částkou, je přídavek na dítě vyplácen pravidelně každé čtyři týdny. V případě rozdělení rodičů u rodiny

---

⁴¹ Government of the United Kingdom: Paternity Pay and Leave. [online]. [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/paternity-pay-leave/pay>.

⁴² Government of the United Kingdom: Child Benefit. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit>.

s dvěma dětmi, kdy každý z rodičů pečuje o jedno z dětí, je možné pobírat na každé dítě přídavek vyplácený ve výši 20,30 liber.⁴³

Tabulka 9: Výše přídavku na dítě ve Velké Británii

Výše přídavku na dítě ve Velké Británii		
Počet dětí v rodině	Výše přídavku na dítě v £ na týden/na měsíc	Výše přídavku na dítě v Kč na týden/na měsíc⁴⁴
1 dítě či nejstarší dítě v rodině	20,30 £/81,20 £	614 Kč/2 457 Kč
Další děti v rodině	13,40 £/53,60 £	406 Kč/1 623 Kč

Zdroj: Government of the United Kingdom: Child Benefit [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit>.

8.4.2 Rodičovská dovolená ve Velké Británii

Rodiny s dětmi mohou rovněž po uplynutí doby, kdy pobírají dávky v mateřství či otcovství, využít možnosti nastoupit na rodičovskou dovolenou. Oproti České republice je zde však podstatný rozdíl, jelikož rodičovská dovolená není placená. Není zde tudíž rodinami pobírán rodičovský příspěvek či jiná obdobná dávka. Rodiče mohou čerpat rodičovskou dovolenou v případě, že:

- ✓ chtějí trávit více času s dětmi či s rodinou,
- ✓ hledají novou školu pro dítě,
- ✓ či chtějí zavést nová opatření v péči o dítě.⁴⁵

Rodičovskou dovolenou lze čerpat v rozsahu 18 týdnů do pátého roku dítě, v určitých případech až do osmnácti let věku dítěte – například se jedná o zdravotně znevýhodněné děti, či děti adoptované.⁴⁶

⁴³ Government of the United Kingdom: Child Benefit. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit>.

⁴⁴ Výše přídavku na dítě je vypočtena dle průměrného kurzu britské libry ve třetím čtvrtletí roku 2013 (30,2590 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁴⁵ Government of the United Kingdom: Parental Leave. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/parental-leave>

⁴⁶ Government of the United Kingdom: Parental Leave. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/parental-leave>

9 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Dánsku

9.1 Systém sociálního zabezpečení v Dánsku

Systém sociálního zabezpečení v Dánsku je založen na garanci základních práv občanů pro případ nezaměstnanosti, nemoci a dalších sociálních událostí. Významným principem dánského sociálního systému je univerzalita, která zaručuje všem občanům bez ohledu na pozici na pracovním trhu nárok na sociální služby a samozřejmě také na dávky poskytované ze systému sociálního zabezpečení. Systém se zároveň vyznačuje vysokou mírou decentralizace, a tudíž je zde vysoká důležitost lokálních autorit. Lokální autority jsou především zodpovědné za poskytování široké nabídky sociálních služeb s jediným cílem – přiblížit se co nejvíce svým občanům. V jejich kompetenci je jednak určení výše placených daní, jejich následný výběr a také nastavení úrovně sociálních služeb v daném regionu. Jelikož není v silách lokálních autorit zabezpečit veškeré výdaje pouze na místní úrovni, je tento lokální systém doplněn rovněž státními dotacemi. Významnou roli zde sehrávají i instituce soukromého sektoru. (Ministry of Social Affairs and Integration, 2011: 6 - 10)

Celý sociální systém Dánska je financovaný z daní a placených příspěvků na sociální zabezpečení. Tyto příspěvky na sociální zabezpečení jsou odečítány ze mzdy a jsou hrazeny ve výši 8 procent. Prostřednictvím dánského sociálního systému zabezpečeny tyto dávky či oblasti:

- ✓ zdravotní pojištění,
- ✓ přídavky na děti,
- ✓ peněžité pomoci v mateřství,
- ✓ příplatky na dovolenou,
- ✓ invalidní dávky,
- ✓ dávky nemocenského pojištění.⁴⁷

Za úhradu dávek poskytovaných ze sociálního systému zodpovídá Ministerstvo sociálních věcí, dětí a integrace. Toto ministerstvo bylo ustanoveno 9. srpna 2013.⁴⁸

---

⁴⁷ Angloinfo, The Global Expat Network, Copenhagen: Social Security and Welfare Benefits in Denmark. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <http://copenhagen.angloinfo.com/information/money/social-security/>.

⁴⁸ Ministry of Social Affairs, Children and Integration: The Ministry. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: <http://english.sm.dk/MinistryOfSocialWelfare/Sider/Start.aspx>.

9.1.1 Rodinná politika v Dánsku

Jednou z hlavních priorit dánské rodinné politiky je právě podpora rodin s dětmi. Hlavním cílem je vytvoření takových podmínek pro rodiny, aby rodiny mohly být samy za sebe zodpovědné a měly především svobodu volby v případě sladění rodinného a pracovního života. Tvorba legislativy týkající se rodinné politiky je v kompetenci několika ministerstev – Ministerstva sociální věci a integrace⁴⁹, dále Ministerstva dětí a vzdělávání⁵⁰, Ministerstva zaměstnanosti či Ministerstva zdravotnictví. Zároveň je rodinám prostřednictvím veřejného sektoru poskytováno poradenství v oblasti péče o děti a rodičovských povinností. Podpora je v Dánsku rodinám poskytována formou přímých a nepřímých dávek a také prostřednictvím dalších sociálních služeb. (Ministry of Social Affairs and Integration, 2011: 12)

9.2 Mateřské dávky v Dánsku

V Dánsku jsou mateřské dávky poskytovány ve formě věcných dávek a ve formě dávek peněžitých. Věcné dávky jsou reprezentovány zdravotní péčí v těhotenství a v průběhu porodu. Konkrétně se jedná o prenatální vyšetření, bezplatnou dopravu na toto vyšetření a k porodu, porod v nemocnici či o asistenci porodní asistentky v případě porodu mimo nemocnici. Peněžité dávky jsou poskytovány matkám a také i jejich partnerům. (Evropská komise, 2012 (b): 11)

9.2.1 Peněžité pomoci v mateřství (dagpenge ved fødsel)

Peněžité pomoci v mateřství je poskytována dánským ženám či ženám, které v Dánsku pobývají, a to po dobu delší než 6 týdnů. Další důležitou podmínkou pro vznik nároku na vyplácení peněžité pomoci v mateřství je povinnost odpracovat alespoň 120 pracovních hodin v předešlých 13 týdnech u žen, které jsou v pracovněprávním poměru. V případě žen, které vykonávaly soustavnou přípravu na budoucí povolání, musí být tato příprava absolvována alespoň v rozsahu 18 měsíců. Nárok na mateřské dávky vzniká také ženám, které pobíraly podporu v nezaměstnanosti a také ženy, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými po dobu minimálně šest měsíců v uplynulých 12 měsících. (Matějková, Palonciová, 2003: 30)

---

⁴⁹ V současné době nese toto ministerstvo název Ministerstvo sociálních věcí, dětí a integrace.

⁵⁰ V současné době nese toto ministerstvo název Ministerstvo vzdělávání.

9.2.1.1 Podpůrčí doba a výše peněžité pomoci v mateřství

Podpůrčí doba u peněžité pomoci v mateřství začíná nejdříve čtyři týdny před předpokládaným termínem porodu. Po porodu dítěte vzniká matce nárok na výplatu dávky následně dalších 14 týdnů.⁵¹ Mateřská dovolená (barselsorloven) je tedy v Dánsku v celkovém rozsahu 18 týdnů.

Výše peněžité pomoci v mateřství je stanovena na základě hodinové mzdy. Maximální výše peněžité dávky je stanovena na 3 940 dánských korun týdně (13 656 Kč)⁵², respektive 106,49 dánských korun za hodinu (369 Kč) v případě 37 hodinového pracovního týdne. (Evropská komise, 2012 (b): 11)

Pro určení výše peněžité pomoci v mateřství je zároveň důležité, zda je žena zaměstnankyní veřejného nebo soukromého sektoru. V případě, že je žena zaměstnána ve veřejném sektoru, je jí po dobu mateřské dovolené vyplácen plný plat. Ženy, které jsou zaměstnány v soukromém sektoru, si vyjednávají výši peněžité pomoci v mateřství u svého zaměstnavatele. V případě, že je žena nezaměstnaná, má nárok na výplatu dávky od lokální autority (obecního úřadu) v místě svého bydliště.⁵³

U žen, které jsou samostatně výdělečně činné, je výše peněžité pomoci v mateřství stanovena na základě jejich příjmu z výdělečné činnosti. Maximální výše dávky je určena ve stejné výši jako u žen v pracovněprávním vztahu. (Evropská komise, 2012 (b): 11)

9.2.2 Peněžítá pomoc v otcovství

V souvislosti s narozením dítěte mají otcové v Dánsku nárok na dva týdny otcovské dovolené, které následují bezprostředně po narození dítěte.⁵⁴ Pro vznik nároku na peněžitou pomoc v otcovství musejí být splněny stejné podmínky jako u žen, jedná se o pobyt v Dánsku po dobu delší než 6 týdnů a nutnost odpracovat alespoň 120 hodin v předchozích 13 týdnech. (Matějková, Palonciová, 2003: 30)

---

⁵¹ Expat in Denmark: Children and Family. [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.expatindenmark.com/livingindenmark/pages/children-and-family.aspx>.

⁵² Maximální výše týdenní peněžité dávky v mateřství je vypočtena dle průměrného kurzu dánské koruny ve třetím čtvrtletí roku 2013 (3,466 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁵³ Angloinfo, The Global Expat Network, Copenhagen: Social Security and Welfare Benefits in Denmark. [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://copenhagen.angloinfo.com/information/money/social-security/benefits-allowances/>.

⁵⁴ Expat in Denmark: Children and Family. [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.expatindenmark.com/livingindenmark/pages/children-and-family.aspx>.

9.3 Rodičovské dávky v Dánsku

V Dánsku mohou rodiny s dětmi v souvislosti se sociální událostí rodičovství pobírat dvě dávky. Rodinám s dětmi je jednak vyplácen přídavek na děti a mladistvé, a zároveň mohou v době rodičovské dovolené pobírat příspěvek v rodičovství. Dánský systém rodičovské dovolené je jedním z nejvíce flexibilních systémů v Evropské unii. Rodiče mají dohromady s mateřskou a otcovskou dovolenou k dispozici celkem 52 týdnů dovolené.⁵⁵

9.3.1 Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek

Po skončení mateřské dovolené v rozsahu 18 týdnů mohou rodiny s dětmi využít v Dánsku rodičovskou dovolenou. Během rodičovské dovolené je pobírán rodičovský příspěvek, pro jehož výplatu platí stejné podmínky jako pro výplatu peněžitého příspěvku v mateřství. Podpůrčí doba u rodičovské dovolené je 32 týdnů a rodiče ji mohou tuto dobu společně sdílet. Podpůrčí doba rodičovské dovolené může být na základě dohody rodičů prodloužena 40 týdnů případně na 46 týdnů. Podmínkou pro prodloužení rodičovské dovolené je, že jeden z rodičů započne pracovat na částečný úvazek. Výplata dávky je však možná pouze po dobu 32 týdnů, respektive částka za 32 týdnů je vyplácena poměrně vzhledem k délce rodičovské dovolené. (Evropská komise, 2012 (b): 11)

9.3.2 Přídavek na děti a mladistvé a příspěvek na děti

Přídavek na děti a mladistvé a příspěvek na dítě je vyplácen na všechny děti do 18 let věku. Podmínkou pro vznik nároku je, že:

- ✓ dítě či mladiství musí mít bydliště v Dánsku,
- ✓ dítě musí být svobodné,
- ✓ dítě nesmí žít mimo domov,
- ✓ dítě nesmí být příjemcem jiných dávek, které jsou hrazeny z veřejných prostředků,
- ✓ osoba žádající o dávky musí trvale žít či pracovat zemi v rozsahu alespoň dvou let v předchozích 10 letech. (Evropská komise, 2012 (b): 23)

---

⁵⁵ European Union. European Platform for Investing in Children: Denmark: Towards ideal condition for balancing family and work. [online]. [cit. 2013-11-30]. Dostupné z: http://europa.eu/epic/countries/denmark/index_en.htm.

Přídavek na děti a mladistvé je vyplácen v závislosti na věku dítěte a mezi věkem a výši dávky je nastavena nepřímá úměra – s rostoucím věkem dítěte je vyplácen nižší přídavek na dítě. Toto je rozdíl od koncepce přídavku na děti v České republice, kde je mezi věkem dítěte a výši dávky úměra přímá. Doplnující podmínkou pro vznik nároku na přídavek na děti a mladistvé je, že osoba pečující o dítě či mladistvého musí mít příjem daněný pouze v Dánsku. Od 15. roku dítěte (mladistvého) se však výše přídavku nepatrně zvyšuje. Výše přídavku na dítě je stanovena ve čtyřech výších – 1 422 dánských korun (4 929 Kč), 1 125 dánských korun (3 899 Kč), 886 dánských korun (3 071 Kč) a 893 dánských korun (3 095 Kč)⁵⁶. Určení věkových hranic ve vztahu k výši přídavku na děti a mladistvé zachycuje následující tabulka.

Tabulka 10: Výše přídavku na děti a mladistvé v Dánsku

Výše přídavku na děti a mladistvé v Dánsku	
Věk dítěte	Výše přídavku na děti a mladistvé za měsíc
0 - 2 roky	1 422 DKK
3 - 6 let	1 125 DKK
7 - 14 let	886 DKK
15 - 17 let	893 DKK

Zdroj: EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Dánsku*. 2012 (b). Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Denmark_cs.pdf.

Příspěvek na děti je vyplácen pouze rodinám s dětmi, kde je pouze jeden rodič – samoživitel, či dětem, jejichž rodiče pobírají oba starobní či invalidní důchod. Výše příspěvku na dítě je 425 dánských korun na měsíc (1 473 Kč)⁵⁷. Příspěvek na dítě lze opět pobírat do 18 let věku dítěte. (Evropská komise, 2012 (b): 23)

⁵⁶ Výše přídavku na dítě a mladistvé je vypočtena dle průměrného kurzu dánské koruny ve třetím čtvrtletí roku 2013 (3,466 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁵⁷ Výše příspěvku na dítě je vypočtena dle průměrného kurzu dánské koruny ve třetím čtvrtletí roku 2013 (3,466 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

10 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Itálii

10.1 Systém sociálního zabezpečení v Itálii

Italský systém sociálního zabezpečení se ve své současné podobě začíná vyvíjet po druhé světové válce. Nejdůležitějším principem italského systému sociálního zabezpečení je placení povinného sociálního pojištění. Systém sociálního zabezpečení je v Itálii rozdělen do tří pilířů. Prvním pilířem je pilíř sociálního pojištění, který se skládá ze čtyř částí – z důchodového pojištění, z nemocenského pojištění, z pojištění úrazového a pojištění pro případ nezaměstnanosti. Příspěvky do tohoto pilíře jsou povinné. Druhým pilířem je pilíř sociálního zaopatření. Z tohoto pilíře je vypláceno pouze minimum dávek, například se jedná o dávky pro invalidní osoby (dávka pro ty, kteří nemají nárok na invalidní důchod), důchod za zásluhy pro vojenské vysloužilce či příspěvek politickým uprchlíkům a příspěvek pro migranty. Třetím pilířem je pilíř sociální ochrany. Do pilíře sociální ochrany spadá jednak sociální pomoc a také poskytování sociálních služeb. Dávky vyplácené prostřednictvím sociální pomoci jsou dávkami testovanými na příjmu a jsou poskytovány jedincům, kteří je potřebují. Systém sociálního zabezpečení v Itálii spadá primárně pod Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení, některé části jsou v kompetenci Ministerstva vnitra – například oblast sociální ochrany či oblast pro výplatu dávek pro přistěhovalce a migranty. (Munková, 2004: 143 – 147)

Pro první pilíř sociálního pojištění je stěžejním orgánem Státní institut sociálního pojištění (Istituto Nazionale Previdenza Sociale). (Evropská komise, 2012 (c): 4)

10.1.1 Rodinná politika v Itálii

Italská rodinná politika má své specifické rysy. Rodinná politika není tolik rozvinutá jako ostatní evropské rodinné politiky, jelikož je zde primárně kladen důraz na roli rodiny jako takové, což znamená, že rodina je primárním subjektem, který má zabezpečit péči o své členy, nikoliv stát. V rodině má dominantní postavení otec rodiny. Zároveň je zde silný vliv katolické církve. Vzhledem ke kladení silného důrazu na roli rodiny v sociálním zabezpečení je struktura dávek poskytovaných rodinám s dětmi oproti jiným evropským státům, například oproti Velké Británii, méně rozmanitá. (Munková, 2004: 147 – 148) Prostor pro posílení role sociálního státu je v Itálii velmi úzký, jelikož je zde od rodiny očekávána silná podpora a

ochrana jejích členů a mezigenerační solidarita. Role otce jako živitele rodiny stále přetrvává a tudíž i genderová nerovnost na pracovním trhu. Snaha vylepšit italský sociální stát musí vést přes přerozdělení kompetencí mezi muži a ženami a rovněž mezi jednotlivými úrovněmi vlády. (Naldini, Saraceno, 2008: 734)

Dle Paliera a Martina Itálie stále ještě čeká na provedení institucionálních reforem, které by přinesly změny v oblasti sociální a rodinné politiky tak jako tomu bylo u dalších bismarkovských zemí. Tyto změny by měly přinést odpovědnost státu jako celek za tuto politiku a nenechat odpovědnost za rodinnou politiku pouze v rukách italských regionů. (Palier, Martin, 2007: 538 – 541)

10.2 Mateřské dávky v Itálii

10.2.1 Příspěvek v těhotenství a mateřství

Ženám v Itálii je příspěvek v těhotenství a mateřství poskytován po dobu 5 měsíců, respektive 20 týdnů. Těhotné ženy musejí dva měsíce před očekávaným termínem porodu nastoupit na mateřskou dovolenou. Po porodu následně čerpají mateřskou dovolenou v rozsahu tří měsíců. V některých případech mohou ženy se souhlasem lékaře započít čerpat mateřskou dovolenou jeden měsíc před porodem a následně čtyři měsíce po porodu. Výše příspěvku v těhotenství a mateřství je závislá na příjmu matky. Těhotenský a mateřský příspěvek je vyplácen v rozsahu 80 % ze mzdy. (Evropská komise, 2012 (c): 12)

Podmínkou pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast v systému nemocenského pojištění. V případě, že tato podmínka není splněna, má žena nárok na podporu v mateřství. (Munková, 2004: 148)

10.3 Rodičovské dávky v Itálii

V Itálii nemají rodičovské dávky univerzální charakter, což znamená, že nejsou poskytovány plošně, ale jsou poskytovány adresně. Kritériem pro vznik nároku na dávku je výše příjmu dané rodiny a také počet jejích členů. Správa dávek pro rodiny s dětmi je v kompetenci Fondu rodinných přídatků. (Munková, 2004: 148)

Nárok na rodičovské dávky mají pouze osoby výdělečně činné, jejichž příjem se nachází pod hranicí 28 853 eur⁵⁸ (723 200 Kč ročně, respektive 60 266 Kč měsíčně)⁵⁹.

10.3.1 Rodičovské dávky a rodičovská dovolená

Do 8 let věku dítěte může matka, případně i otec čerpat rodičovskou dovolenou. Celková podpůrná doba u rodičovské dovolené je pro oba rodiče 11 měsíců. Po tuto dobu ovšem není v celém rozsahu vyplácena rodičovská dávka. Rodičovská dávka je vyplácena pouze po dobu 6 měsíců, a je možné ji čerpat pouze do 3 let věku dítěte. Výše rodičovské dávky činí 30 % mzdy. (Evropská komise, 2012 (c): 12) Toto nastavení institutu rodičovské dovolené přinesl zákon 53/200 o rodičovské dovolené. Tímto zákonem byl jednak uznán individuální nárok otců na rodičovskou dovolenou a zároveň došlo ke zvýšení rovnosti mužů a žen prostřednictvím zvýšení práv mužů. Zákon zároveň umožnil rodičům vyšší flexibilitu v čerpání rodičovské dovolené. (Naldini, Saraceno, 2008: 740)

V případě narození dvojčat mají rodiče nárok na 22 měsíců rodičovské dovolené.⁶⁰

10.3.2 Rodinné přídavky

Vznik nároku na rodinné přídavky, a následně jejich výše, je odvislá od příjmu rodiny a počtu členů v rodině. Rodinné přídavky je možné pobírat do 18 let věku dítěte. V případě tělesně handicapovaných dětí je pobírání rodinných přídávků bez věkového omezení. (Evropská komise, 2012 (c): 12) Problematika nastavení rodinných přídávků byla v Itálii již několikrát diskutována. Diskuze se týkala především tří otázek – zda mají být přídavky poskytovány univerzálně, zda by měly být příjmově testované a zda by měla být dána přednost podpoře rodin s dětmi formou nepřímých dávek, respektive prostřednictvím daňových úlev. Problematika poskytování přídávků zůstává v Itálii stále otevřená. (Naldini, Saraceno, 2008: 737)

---

⁵⁸ Council of Contemporary Families: Family Policy in the US, Japan, Germany, Italy and France: Parental Leave, Child Benefits/Family Allowances, Child Care, Marriage/Cohabitation, and Divorce. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://www.contemporaryfamilies.org/work-family/fampolicy.html>.

⁵⁹ Výše ročního příjmu je vypočtena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁶⁰ Angloinfo, The Global Expat Network, Rome: Italian Social Security Benefits. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://rome.angloinfo.com/information/money/social-security/>.

11 Pojetí mateřských a rodičovských dávek v Německu

11.1 Systém sociálního zabezpečení v Německu

Systém sociálního zabezpečení v Německu vychází z tradičního systému, který byl zaveden v 19. století Ottou von Bismarkem. Smyslem tohoto systému bylo pokrytí ztráty příjmu při vzniku sociálních událostí, jakými jsou například nemoc, neschopnost práce či stáří. (Matějková, Palonciová, 2003: 87)

Jednou z nejdůležitějších částí systému sociálního zabezpečení v Německu je pilíř sociálního pojištění. Pilíř sociálního pojištění má pět důležitých částí, jedná se o:

- ✓ důchodové pojištění,
- ✓ pojištění pro případ odkázání jedince na dlouhodobou péči,
- ✓ nemocenské pojištění,
- ✓ úrazové pojištění,
- ✓ pojištění pro případ nezaměstnanosti. (Evropská komise, 2012 (d): 4)

Pilíř sociálního pojištění není však určen pro všechny občany, je určený především pro osoby výdělečně činné, tedy pro zaměstnance. Zároveň do tohoto systému nejsou zahrnuti umělci, zemědělci, řemeslníci a novináři, pro tyto skupiny jsou určeny jiné další systémy sociálního pojištění. (Evropská komise, 2012 (d): 4)

Osoby, které nejsou výdělečně činné, jsou zajištěny prostřednictvím druhého pilíře německého systému sociálního zabezpečení – pomocí pilíře sociální pomoci. Pilíř sociální pomoci je založen na principu zajištění důstojné existence všech jedinců, kteří se na území Německa nacházejí. Dávky vyplácené prostřednictvím sociální pomoci však nedosahují závratné výše. Jejich primární účelem je, jak již bylo řečeno, zajištění důstojné existence jedinců s pobytem v Německu prostřednictvím zajištění alespoň minimální životní úrovně a udržení jedinců nad hranicí chudoby. (Munková, 2004: 102) Prostřednictvím sociální pomoci je rodinám garantována pomoc rodinám s dětmi při jejich výchově, vzdělávání či při profesní přípravě. Zároveň jsou rodinám s dětmi poskytovány i dávky na bydlení, služby pro mládež či služby pro integraci znevýhodněných skupin. (Matějková, Palonciová, 2003: 88)

Třetím pilířem, který je součástí systému sociálního zabezpečení, je pilíř sociálního odškodnění. Tento pilíř poskytuje jedincům odškodnění v případě vojenských zranění či ublížení na zdraví třetí osobou při spáchání trestného činu. (Matějková, Paloncyová, 2003: 88)

Systém sociálního zabezpečení v Německu je financován prostřednictvím placení pojistného jak zaměstnanci, tak zaměstnavateli a prostřednictvím výnosů z placení daní. (Evropská komise, 2012 (d): 4)

Oblast sociálního zabezpečení je v současnosti v rukách Spolkového ministerstva zdravotnictví a sociálního zabezpečení, dříve byla v rukách Ministerstva práce a sociálních věcí, které bylo v roce 2002 zrušeno. Pro oblast rodinné politiky je stěžejním orgánem Spolkové ministerstvo rodiny, seniorů, žen a mládeže. Mezi hlavní kompetence tohoto ministerstva spadají tyto oblasti:

- ✓ peněžité podpory rodinám,
- ✓ ochrana rodinných zájmů,
- ✓ tvorba vhodných podmínek pro rodičovství,
- ✓ tvorba zázemí pro aktéry, kteří jsou zainteresováni v oblasti rodinné politiky.

(Matějková, Paloncyová, 2003: 88 - 90)

Německo je typickým představitelem konzervativního sociálního státu. Problémem současného nastavení sociálního státu a rodinné politiky v Německu je ten, že se rodinná politika stále řídí tzv. rodinným modelem, kde jsou muži živiteli rodiny a ženy jsou vnímány jako pečovatelky. Německo jako představitel konzervativního sociálního státu nemá přijat všeobecný cíl vedoucí k podpoře integrace žen na pracovním trhu a vedoucí ke sladění péče o rodinu a zapojení do pracovního procesu. (Leitner, Wroblewski, 2006: 311 – 312)

11.2 Mateřské dávky v Německu

V Německu jsou ženám v mateřství poskytovány peněžité i věcné dávky. Věcné dávky v mateřství jsou poskytovány ve formě:

- ✓ lékařské péče a pomoci porodní asistentky v průběhu těhotenství a porodu,
- ✓ zdravotních pomůcek a lékařského materiálu,
- ✓ úhrady nákladů při pobytu v nemocnici,
- ✓ ošetřovatelské pomoci v domácnosti a pomoci v domácnosti. (Evropská komise, 2012 (d): 13)

11.2.1 Peněžítá pomoc v mateřství

Peněžité dávky v mateřství jsou poskytovány ženám, které si hradí zákonem stanovené nemocenské pojištění. Podpůrčí doba u dávek v mateřství je stanovena v rozsahu 14 týdnů. Dávky v mateřství jsou vypláceny v období 6 týdnů před očekávaným termínem porodu a následně 8 týdnů po porodu. V případě, že žena porodí více dětí zároveň či porodí předčasně, je jí po porodu dávka v mateřství vyplácena v rozsahu 12 týdnů. (Evropská komise, 2012 (d): 13)

11.2.1.1 Výše peněžité pomoci v mateřství

Peněžítá pomoc v mateřství je v případě splnění nároku na její poskytování vyplácena v maximální výši 13 eur za kalendářní den (326 Kč za den, respektive 9 775 Kč měsíčně)⁶¹. Ženy, které si nehradí nemocenské pojištění, mají nárok na peněžitou pomoc v mateřství pouze ve fixní celkové výši 210 eur měsíčně (5 264 Kč měsíčně)⁶². V případě, že příjem ženy před nástupem na mateřskou dovolenou byl vyšší než peněžítá pomoc v mateřství, je rozdíl mezi příjmem a výší poskytované dávky povinen uhradit zaměstnavatel, u kterého žena pracovala před nástupem na mateřskou dovolenou. (Evropská komise, 2012 (d): 13)

11.3 Rodičovské dávky v Německu

Rodiny s dětmi mají v Německu nárok v případě splnění daných podmínek nárok na poskytování přídavků na děti a rodičovského příspěvku.

11.3.1 Rodičovský příspěvěk (Elterngeld)

Rodičovský příspěvěk je v Německu vyplácen matce nebo otci dítěte v případě, že oba rodiče žijí v domácnosti společně s dítětem a zároveň o toto dítě řádně a každodenně pečují. Rodičovský příspěvěk je rodičům vyplácen v době, kdy nevykonávají svoji výdělečnou činnost. Rodiče dítěte mohou pracovat, avšak pro vznik nároku na rodičovský příspěvěk je důležité, aby rozsah výdělečné činnosti nepřekročil 30 hodin za týden. (Evropská komise. 2012 (d): 24)

---

⁶¹ Výše peněžité pomoci v mateřství je vypočtena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁶² Výše maximální výše dávky v mateřství je vypočtena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

11.3.1.1 Podpůrčí doba a výše rodičovského příspěvku

Rodičovský příspěvek je možné pobírat od dvou měsíců do dvanácti měsíců. V případě, že se do péče o dítě zapojí také otec dítěte, je podpůrčí doba prodloužena o další dva měsíce. Maximální doba pobírání rodičovského příspěvku je tedy 14 měsíců. Výše rodičovského příspěvku závisí na tom, jaký je příjem matky (případně otce). (Evropská komise, 2012 (d): 24)

Rodičovský příspěvek je vyplácen v maximální výměře 67 % čistého příjmu před zdaněním. S rostoucím příjmem se procentní výměra snižuje na 66 % čistého příjmu, případně na 65 % čistého příjmu. V případě, že příjem osoby je nižší než 1 000 eur, je rodičovský příspěvek vyplácen v 100% výši. Vztah výše příjmu a procentní výměry je zachycen v následující tabulce.⁶³

Tabulka 11: Výše rodičovského příspěvku v Německu

Výše rodičovského příspěvku v Německu	
Výše čistého příjmu před zdaněním	Procentní výměra
do 1 000 eur	100 %
od 1 000 do 1 200 eur	67 %
od 1 220 do 1 240 eur	66 %
od 1 240 eur a více	65 %

Zdroj: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Elterngeld. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=75670.html>.

Zároveň je určena také spodní hranice rodičovského příspěvku a to v minimální výši 300 eur za měsíc. Výše rodičovského příspěvku je omezena rovněž shora, maximální výše je 1 800 eur za měsíc. (Evropská komise, 2012 (d): 24)

V případě, že rodina pečuje o více malých dětí, vzniká jí nárok na pobírání příplatku na další malé dítě v rodině do výše 10 % vypláceného rodičovského příspěvku. Tento příplatek je nazýván jako sourozenecký příspěvek a je vyplácen v minimální výši 75 eur. Pokud jsou tedy v rodině dvě malé děti, zvyšuje se minimální výše rodičovského příspěvku na

---

⁶³ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Elterngeld. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=75670.html>.

375 eur. Takto zvýšen příspěvek je vyplácen do doby, než jsou staršímu z dětí více než tři roky.⁶⁴

11.3.2 Rodičovská dovolená

Pracující osoby mají v Německu také nárok na rodičovskou dovolenou. Nárok na rodičovskou dovolenou vzniká v případě, že rodiče pečují a vychovávají dítě do 3 let věku dítěte. Rodiče se mohou svobodně rozhodnout, který z nich bude čerpat rodičovskou dovolenou a zároveň mohou rodičovskou dovolenou čerpat i současně. Během rodičovské dovolené je v Německu možné pracovat, aby rodiče pracovali na částečný úvazek, a mohou odpracovat až 30 hodin týdně. V případě, že to zaměstnavatel dovolí, je možné, aby 12 měsíců rodičovské dovolené bylo vybráno mezi třetím a osmým rokem dítěte.⁶⁵

11.3.3 Přídavky na děti (Kindergeld)

Přídavky na děti jsou v Německu vypláceny, stejně jako ve většině dalších evropských zemí, do 18 let věku dítěte. Po dosažení 18 let věku dítěte je možné pobírat přídavek na dítě pokud:

- ✓ do 21 let není dítě zaměstnáno a je evidováno na úřadu práce,
- ✓ do 25 let věku je studentem, absolvuje odbornou přípravu nebo je v přechodném období mezi dvěma stupni vzdělávání,
- ✓ vykonává veřejnou službu,
- ✓ nemůže započít či pokračovat v učňovském vzdělávání, jelikož je nedostatek učilišť,
- ✓ do věku 25 není dítě schopno si zajistit potřeby vzhledem k tělesnému či mentálnímu postižení. (Evropská komise, 2012 (d): 23)

Přídavek na dítě je vyplácen ve třech výších v závislosti na počtu dětí v rodině. Na první děti v rodině je vyplácen rodině přídavek na dítě ve výši 184 eur na měsíc (4 612 Kč na

---

⁶⁴ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Elterngeld. [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.familienwegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=93566.html>

⁶⁵ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Elternzeit. [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.familienwegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=40002.html>

měsíc)⁶⁶. V případě existence třetího dítěte v rodině je vyplácen přídavek na dítě ve výši 190 eur na měsíc a v případě čtvrtého a dalšího dítěte v rodině následně 215 eur za měsíc.⁶⁷ Vzhledem k tomu, že výše přídavku na dítě závisí na počtu dětí v rodině a není závislá na příjmu rodiny, jedná se o dávku příjmově netestovanou. Výši přídavku na dítě zachycuje tabulka níže.

Tabulka 12: Výše přídavku na dítě v Německu

Výše přídavku na dítě v Německu		
Počet dětí v rodině	Výše přídavku na dítě v € na měsíc	Výše přídavku na dítě v Kč na měsíc
1 dítě	184 €	4 612 Kč
2 děti	184 €	4 612 Kč
3 děti	190 €	4 762 Kč
4 a více dětí	215 €	5 389 Kč

Zdroj: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Kindergeld. [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=39986.html>.

⁶⁶ Výše přídavku na děti je vypočtena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁶⁷ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser: Kindergeld. [online]. [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=39986.html>.

12 Komparace pojetí mateřských a rodičovských dávek ve vybraných zemích

Pro tuto kapitolu diplomové práce bude velmi významné použití komparativní analýzy. V rámci kapitoly budou jednotlivé dávky, popsané v předchozích kapitolách, porovnány a následně bude vyhodnoceno pojetí dávek v jednotlivých zemích. Pro větší přehlednost při komparaci poskytovaných dávek ve zkoumaných zemích budou údaje o dávkách zachyceny v tabulkách.

Vzhledem k tomu, že v každé sledované zemi je odlišná životní úroveň a odlišné příjmy, je na počátku této kapitoly důležité zjistit, jaké jsou příjmy jednotlivců v České republice, Velké Británii, Dánsku, Itálii a Německu, jelikož dávky budou komparovány i z hlediska jejich výše. Výše dávek bude komparována tedy v relativní výši, nikoliv v absolutní výši. Jako relativní ukazatel výše poskytovaných dávek je zvoleno procento z mediánového příjmu. Procento z mediánového příjmu bude zjištěno jako podíl výše poskytované dávky a mediánového příjmu v dané zemi.

Mediánový příjem byl pro účel relativního porovnání výše dávek zvolen proto, jelikož při určení mediánové mzdy či příjmu nedochází ke zkreslení jeho hodnoty díky výskytu extrémně nízkých či vysokých hodnot tak, jako je tomu u průměrových ukazatelů.⁶⁸ Následující tabulka zachycuje výši mediánového hodinového příjmu ve zkoumaných zemích, dále mediánového měsíčního příjmu⁶⁹ a následně jeho vyjádření v českých korunách.

---

⁶⁸ Český statistický úřad: Gender: Práce a mzdy – Metodika. [online]. [cit 2013-12-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/gender_pracemzdy-metodika.

⁶⁹ Výše mediánového měsíčního příjmu byla zjištěna vynásobením výše mediánového hodinového příjmu fondem pracovní doby v rozsahu 160 hodin.

Tabulka 13: Mediánový příjem ve zkoumaných zemích

Mediánový příjem ve zkoumaných zemích					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Výše mediánového hodinového příjmu ⁷⁰	4,44 €	12,62 €	24,97 €	11,87 €	15,39 €
Výše mediánového měsíčního příjmu	710,4 €	2 019,2 €	3 995,2 €	1 899,2 €	2 462,4 €
Výše mediánového měsíčního příjmu ⁷¹	17 806 Kč	50 611 Kč	100 140 Kč	47 604 Kč	61 720 Kč

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

12.1 Peněžitá pomoc v mateřství

Peněžitá pomoc v mateřství, nebo také dávka v mateřství, je poskytována ve všech sledovaných zemích. V tabulce jsou chyceny údaje týkající se délky poskytování dávky, dále údaj, od kdy je možné dávku začít čerpat před očekávaným termínem porodu, následně výše dávky v absolutním vyjádření a výše dávky jako procento z mediánového příjmu.

Tabulka 14: Porovnání peněžité pomoci v mateřství

Porovnání peněžité pomoci v mateřství					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Délka čerpání dávky ⁷²	28 týdnů	39 týdnů	18 týdnů	20 týdnů	14 týdnů
Počátek čerpání dávky	6 až 8 týden před porodem	11 týdnů před porodem	4 týdny před porodem	8 týdnů před porodem	6 týdnů před porodem
Určení výše poskytované dávky	dle redukováného vyměřovacího základu	90 % příjmu, od 7. týdne 136,78 £	dle hodinové mzdy, maximálně 3 940 DK	80 % ze mzdy	13 eur na den
Procento z mediánového příjmu ⁷³	69 %	90 %, následně 7 %	55%	80 %	16 %

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

⁷⁰ European Commission, Eurostat: Median hourly earnings. [online]. [cit 2013-12-09]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_ses_pub2s&lang=en.

⁷¹ Výše mediánového měsíčního příjmu v českých korunách je vypočtena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁷² Délka čerpání peněžité pomoci v mateřství je uvedena pro případ očekávání narození jednoho dítěte.

⁷³ Procento z mediánového příjmu u Dánska je určeno jako podíl maximální možné výše peněžité pomoci v mateřství a mediánového měsíčního příjmu. Procenta z mediánového příjmu jsou zaokrouhlena na celá čísla.

Dle údajů a výpočtů uvedených v tabulce Porovnání peněžité pomoci v mateřství je zřejmé, že nejdelsí podpůrčí doba, tzn. doba poskytování dávky, je ve Velké Británii. Je však důležité vzít v potaz, že ve Velké Británii, na rozdíl od dalších sledovaných zemí, nejsou po mateřských dávkách vypláceny dávky rodičovské. Rodiče dítěte sice mohou na rodičovskou dovolenou nastoupit, avšak nevzniká jim nárok na rodičovské dávky. Vzhledem k výše uvedenému je proto možné, že je ve Velké Británii nejdelsí podpůrčí doba, ačkoliv je tento stát typickým představitelem liberálního modelu sociálního státu a liberálního modelu rodinné politiky. Dle Esping-Andersonova pohledu v liberálním modelu neposkytují státy výraznou podporu rodinám s dětmi a stát se zapojuje až v okamžiku, kdy rodina není schopna se zabezpečit svépomocí. Druhá nejdelsí podpůrčí doba je v České republice, následované Itálií, Dánskem a nakonec Německem. Podpůrčí doba v rozsahu 14 týdnů je u Německa jako představitele konzervativního modelu rodinné politiky poněkud překvapivá, jelikož tento model rodinné politiky klade důraz na podporu rodin s dětmi. Tomuto nastavení neodpovídá ani výše poskytované dávky v mateřství. Pokud porovnáme, kolik procent z mediánového měsíčního příjmu dávky zaujímají, není na tom Německo se 16 % zrovna nejlépe. Nejvyšší procento z mediánového příjmu zaujímá peněžitá pomoc v mateřství ve Velké Británii, a to 90 %. Je ovšem důležité zdůraznit, že je tomu tak pouze v prvních šesti týdnech pobírání peněžité pomoci v mateřství, jelikož od sedmého týdne je to pouze 7 % mediánového příjmu. Poměrně malý podíl mediánového příjmu zaujímají mateřské dávky v porovnání s dalšími sledovanými zeměmi také v Dánsku, které je typickým představitelem sociálnědemokratického neboli skandinávského modelu sociálního státu. Dle výše peněžité pomoci v mateřství je velmi dobrá situace v Itálii, ženy na mateřské dovolené pobírají dávku ve výši 80 % svého příjmu. Teoretický pohled sice říká, že rodina se má zabezpečit svépomocí a je zde kladen důraz na roli muže v rodině, který má rovněž zabezpečit další členy rodiny, avšak finanční podpora žen – matek je zde velmi vysoká.

12.2 Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek

Ve všech zkoumaných zemích s výjimkou Velké Británie, je rodinám s dětmi poskytován rodičovský příspěvek a rodiče čerpají placenou rodičovskou dovolenou. Ve Velké Británii mohou rodiče institut rodičovské dovolené také využívat, ovšem v průběhu rodičovské dovolené zde nevzniká žádný nárok na rodičovský příspěvek. Informace o jednotlivých dávkách poskytovaných ve sledovaných zemích shrnuje následující tabulka.

Tabulka 15: Porovnání rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku

Porovnání rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Délka čerpání dávky⁷⁴	dle výše dávky a zvolené délky RD, maximálně je poskytováno 220 000 Kč	18 týdnů RD	32 týdnů, 40 či 46 týdnů ⁷⁵	44 týdnů RD, RP poskytován 24 týdnů	48 týdnů, při zapojení otce 56 týdnů
Do kdy je možné čerpání dávky	do 4 let věku dítěte	do 5 let věku dítěte	do 9 let věku dítěte za splnění určitých podmínek	do 3 let věku dítěte	do 3 let věku dítěte
Výše poskytované dávky	70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu, maximálně 11 500 Kč	--	dle hodinové mzdy, maximálně 3 940 DK	30 % ze mzdy	dle výše příjmu
Procento z mediánového příjmu	29 % ⁷⁶	--	55 %	30 %	65 %

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

Před tím než budou srovnány jednotlivé dávky dle jednotlivých parametrů, je důležité zmínit, že ve Velké Británii není v průběhu rodičovské dovolené pobírána žádná finanční pomoc v podobě rodičovského příspěvku. Rodiče sice mají možnost čerpat rodičovskou dovolenou v rozsahu 18 týdnů, tato dovolená je však neplacená.

Pokud budeme porovnávat rodičovský příspěvek ve sledovaných zemích z hlediska délka poskytování dávky neboli z hlediska podpůrčí doby, je rodičovský příspěvek

⁷⁴ Délka čerpání rodičovského příspěvku není v České republice striktně omezena. Maximálně jsou dávky vypláceny do celkové výše 220 000 Kč a do 4 let věku dítěte. Výše měsíční poskytované dávky závisí na věku dítěte.

⁷⁵ Prodloužení rodičovské dovolené na dobu 40 či 46 týdnů je možné za předpokladu, že jeden z rodičů pracuje na částečný úvazek.

⁷⁶ Pro výpočet výše rodičovského příspěvku a určení procenta mediánového příjmu byl zvolen model čerpání rodičovského příspěvku do 4 let věku dítěte, tzn. do 48 měsíců. Před pobíráním rodičovského příspěvku matka dítěte pobírá peněžitou pomoc v mateřství v rozsahu 28 týdnů. Pokud žena nastoupí na mateřskou dovolenou 8 týdnů před očekávaným termínem porodu, následně po narození dítěte setrvá na mateřské dovolené do 20 týdnů věku dítěte (5 měsíců). Poté do 4 let čerpá rodičovský příspěvek, což znamená, že podpůrčí doba je v rozsahu 43 měsíců. Jako vyměřovací základ pro výpočet výše dávky byl zvolen mediánový příjem v České republice.

poskytován nejdéle v České republice. V případě zvoleného modelu čerpání do čtyř let věku dítěte, je rodičovský příspěvek poskytován po dobu 43 měsíců, respektive po 172 týdnů. Za Českou republikou následuje na druhém místě v délce poskytování rodičovského příspěvku Německo. Zde je poskytován rodičovský příspěvek po dobu 12 měsíců, respektive po dobu 48 týdnů, v případě zapojení otce se podpůrčí doba prodlužuje o 8 týdnů. Třetím státem s nejdelší podpůrčí dobou rodičovského příspěvku je Dánsko. Rodičovský příspěvek je zde rodinám poskytován po dobu 32 týdnů. Je velmi důležité podotknout, že rodiče mohou společně dobu pobírání rodičovského příspěvku sdílet, což signalizuje rovný přístup k ženám i mužům v případě sladění rodinného a pracovního života, který je pro Dánsko typický. Nejkratší podpůrčí doba rodičovského příspěvku je v Itálii. Rodičovský příspěvek je poskytován po dobu 6 měsíců, respektive 24 týdnů. Zajímavý je vztah podpůrčí doby a výše rodičovského u Dánska a Německa. Německo (ale i další konzervativní sociální státy jako je například i Rakousko) má sice delší rozsah placené rodičovské dovolené, který je delší než v Dánsku, však finanční podpora je nižší. Autorky upozorňují na to, že ženy díky nastavení délky rodičovské dovolené v Německu a také díky nedostatku následné institucionální péče o děti čelí větším potížím při návratu na pracovní trh. (Leitner, Wroblewski, 2006: 309)

Po komparaci rodičovského příspěvku je vhodné porovnat také institut rodičovské dovolené. V České republice je délka rodičovské dovolené shodná s dobou poskytování rodičovského příspěvku. Délka rodičovské dovolené a doby poskytování rodičovského příspěvku se rovněž shoduje také v Dánsku a v Německu. V Itálii je stanovena délka rodičovské dovolené v rozsahu 11 měsíců, avšak příspěvek je vyplácen pouze po dobu 6 měsíců a nakonec ve Velké Británii je rodičovská dovolená v rozsahu 18 týdnů.

V souvislosti s rodičovskou dovolenou je důležité zmínit ještě jeden podstatný rozdíl. V České republice, Německu a Itálii není rodičovská dovolená flexibilní, což jinými slovy znamená, že rodičovská dovolená je vyčerpána v jednom souvislém období. Rodiče sice v České republice mohou s dítěte doma setrvat do jeho čtyř let věku (či si mohou zvolit kratší dobu čerpání rodičovské dovolené), avšak po nástupu do zaměstnání již nemohou dále institut mateřské dovolené využít v případě potřeby péče o dítě. Naopak ve Velké Británii a Dánsku je u rodičovské dovolené flexibilní čerpání, což znamená, že týdny čerpání rodičovské dovolené je možné si rozvrhnout. V případě Velké Británie mohou rodiče 18 týdnů rodičovské dovolené čerpat do 5 let věku dítěte dle jejich potřeby a uznání, že je potřeba se dítěti věnovat i v jeho starším věku či v případě, že dítě dlouhodobě onemocní.

V Dánsku je možné si rodičovskou dovolenou rozložit až do 9 let věku dítěte. Rozdíl mezi flexibilitou rodičovské dovolené v Dánsku a Velké Británii je ten, že v Dánsku je rodičovská dovolená podpořena prostřednictvím rodičovského příspěvku, ve Velké Británii je ovšem neplacená. Celkově lze toto nastavení rodičovské dovolené je vyhodnotit jako velmi flexibilní a Česká republika si by se tímto nastavením měla jistě inspirovat.

Nyní se podíváme na podporu rodin s dětmi z pohledu typologie sociálního státu. Dle typologie sociálního státu by institut rodičovské dovolené měl být nejlépe nastavený a nejvíce vstřícný k rodinám s dětmi v Dánsku, jelikož Dánsko je zástupcem sociálnědemokratického modelu. Vzhledem k tomu, že v Dánsku je podpůrní doba rodičovské dovolené jedna z nejdelších mezi sledovanými státy a výše poskytovaného příspěvku je vzhledem k mediánovému příjmu druhá nejvyšší, je možné tvrdit, že nastavení rodičovské dovolené odpovídá modelu sociálního státu. Nastavení rodičovské dovolené v Itálii rovněž odpovídá modelu sociálního státu, v případě Itálie tedy modelu latinskému. V Itálii je délka placené podpůrní doby, oproti jiným sledovaným zemím, poměrně krátká a výše vypláceného příspěvku je jednou z nejnižších. Vzhledem k tomu, že latinské neboli prorodinné sociální státy kladou důraz na roli rodiny v zabezpečení svých členů, je nastavený systém rodičovského dovolené v souladu s typem sociálního státu. Česká republika je zástupcem postsocialistického modelu. Opět je možné tvrdit, že nastavení podpory rodin s dětmi prostřednictvím rodičovské dovolené odpovídá modelu sociálního státu. Pojetí rodičovské dovolené je velmi štedré z hlediska délky jejího čerpání, jelikož rodičovský příspěvek je možné čerpat po dobu několika let, což v dalších sledovaných zemích není možné. Jelikož pro posouzení výše poskytované dávky byl zvolen model čerpání do 4 let věku dítěte, je logicky poskytovaná částka rodičovského příspěvku nižší než v jiných státech, avšak pokud by rodičovská dovolená byla čerpána například pouze do dvou a půl let dítěte, zvyšuje se procento z mediánového příjmu z 29 % na téměř 50 %, což je srovnatelné například s procentem mediánového příjmu v Dánsku. V tomto případě by tedy platilo tvrzení, že v postsocialistickém modelu sociálního státu je štedře nastavený sociální systém. Nastavení rodičovské dovolené ve Velké Británii vzhledem k nulové finanční podpoře rodin odpovídá rovněž typu sociálního státu, jelikož liberální typy států nemají výraznou podporu rodin prostřednictvím své rodinné politiky a je kladen důraz na zabezpečení rodiny svépomocí jejích členů.

12.3 Porodné

Na základě údajů uvedených v předchozích kapitolách bude nyní porovnáno porodné. Porodné jako jedna z dávek, která je poskytována matkám, se vyskytuje pouze ve dvou z pěti zkoumaných zemí – konkrétně v České republice a ve Velké Británii. Tabulka níže porovnává pojetí porodného v těchto dvou státech.

Tabulka 16: Porovnání porodného

Porovnání porodného					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Nárok na dávku dle příjmu	testovaná dávka dle příjmu	testovaná dávka dle příjmu	není poskytováno	není poskytováno	není poskytováno
Nárok dle počtu dětí	pouze na 1. dítě	pouze na 1. dítě	--	--	--
Výše poskytované dávky	13 000 Kč	15 130 Kč ⁷⁷	--	--	--
Procento z mediánového příjmu	73 %	30 %	--	--	--

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

V obou státech je porodné dávkou testovanou, což znamená, že nárok na dávku vzniká dle příjmu rodiny. V České republice je dávka poskytována, pouze pokud příjem rodiny je nižší než 2,4 násobek životního minima. Ve Velké Británii je nárok na dávku vázán na poskytování jedné ze sociálních dávek, která je určena rodinám s nízkými příjmy. Porodné je shodně vypláceno pouze na první dítě narozené ženě. Výše poskytované dávky je v absolutním vyjádření v podobné výši, avšak pokud je vztažena k mediánovému příjmu ve sledovaných zemích, je zde propastný rozdíl. V České republice výše porodného odpovídá 73 % mediánového příjmu, avšak v Británii je to pouze 30 %. Jelikož porovnáváme liberální a postsocialistický model sociálního státu, je logické, že výše porodného je ve Velké Británii nižší. Je ovšem zarážející, že v Dánsku není rodinám s dětmi porodné poskytováno, jelikož u sociálnědemokratického státu by se toto dalo očekávat, stejně tak je tomu i Německa jako zástupce konzervativního státu.

⁷⁷ Výše porodného je určena dle průměrného kurzu britské libry ve třetím čtvrtletí roku 2013 (30,2590 Kč).

12.4 Příklad na dítě

Poslední porovnanou dávkou mezi pěti sledovanými zeměmi je přídavek na dítě. Přídavek na dítě je jednou z nejdůležitějších dávek, která je rodinám s dětmi poskytována, a pomáhá rodinám s dětmi krýt náklady spojené se zaopatřením nezaopatřených dětí. Poskytování přídávků na děti je jednak výrazem toho, že stát institut rodiny uznává a zároveň prostřednictvím přídávků na děti stát ovlivňuje prarodinné klima a pojetí rodiny ve společnosti. (Mitchell, 2012: 60) Přídavek na dítě je poskytován ve všech zkoumaných státech, avšak v Itálii jsou poskytovány takzvané rodinné přídavky, což je obdoba přídávků.

Tabulka 17: Porovnání přídávku na dítě

Porovnání přídávku na dítě					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Nárok na dávku dle příjmu	testovaná dávka dle příjmu	univerzálně poskytovaná dávka	univerzálně poskytovaná dávka	testovaná dávka dle příjmu a počtu členů	univerzálně poskytovaná dávka
Nárok dle věku dítěte⁷⁸	do 26 let věku	do 16 let věku	do 18 let věku	do 18 let věku	do 18 let věku
Určení výše dávky	dle věku dítěte	dle počtu dětí	dle věku dítěte	dle počtu dětí	dle počtu dětí
Výše poskytované dávky na 1. dítě⁷⁹	500 až 700 Kč	2 457 Kč	3071 až 4929 Kč	0 až 6266 Kč ⁸⁰	4 612 Kč
Výše poskytované dávky na 2. dítě	500 až 700 Kč	1 623 Kč	3071 až 4929 Kč	0 až 6266 Kč	4 612 Kč
Výše poskytované dávky na 3. dítě	500 až 700 Kč	1 623 Kč	3071 až 4929 Kč	0 až 6266 Kč	4762 Kč
Výše poskytované dávky na 4. a další dítě	500 až 700 Kč	1 623 Kč	3071 až 4929 Kč	0 až 6266 Kč	5389 Kč
Procento z mediánového příjmu	3 až 4%	3 až 5%	3 až 5%	0 až 13%	7 až 9%

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

⁷⁸ V případě, že dítě studuje, prodlužuje se ve Velké Británii nárok na dávku do 20 let dítěte, v Německu se nárok prodlužuje do 25 let.

⁷⁹ Výše dávek je určena dle průměrného kurzu eura ve třetím čtvrtletí roku 2013 (25,065 Kč), průměrného kurzu dánské koruny (3,466 Kč) a průměrného kurzu britské libry (30,2590 Kč) a je zaokrouhlena na celé koruny.

⁸⁰ Výše přídávku na děti v Itálii se pohybuje od 0 eur do 250 eur. Zdroj: E15, Finexpert.cz: Přehled výše přídávků na děti ve státech EU. [online]. [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/prehled-vyse-pridavku-na-deti-ve-statech-eu>.

Pojetí a nastavení přídavků na děti se ve sledovaných státech velmi odlišuje a to hned v několika aspektech. První odlišností je to, zda je dávka poskytována univerzálně či adresně, což znamená, že vznik nároku je závislý na příjmové situaci rodiny. V České republice a Itálii je nárok na dávky závislý na příjmu rodiny, v dalších sledovaných zemích je její poskytování univerzální. Druhou odlišností je, zda je výše dávky určena dle toho, kolik je dětí v rodině, či dle toho, jaký je věk dětí. Česká republika a Dánsko mají shodně nastaveno poskytování přídavku na děti dle toho, jaký je věk dětí. Ve Velké Británii, Itálii a Německu je výše přídavku na děti odvislá od počtu dětí v rodině. Dle Evy Mitchell státy díky nastavení poskytování přídavků na děti ve vazbě na počet dětí v rodině či na věk dítěte vyjadřují své preference ve velikosti a skladbě rodiny. K poskytování přídavku na dítě v závislosti na výši příjmu Mitchell uvádí, že se jedná o typ vertikální rovnosti ve společnosti a signalizuje jakousi formu solidarity vysokopříjmových rodin s rodinami nízkopříjmovými. Zároveň však autorka dodává, že adresné poskytování přídavků na děti může v některých případech mít demotivační efekt na zabezpečení rodiny vlastním úsilím. (Mitchell, 2012: 29 - 30)

Co se týče výše poskytovaných přídavků na děti, je jejich výše vzhledem k mediánovému příjmu téměř srovnatelná. Poměrně obtížné je určení vztahu výše dávky a mediánového příjmu u Itálie, jelikož výše přídavku na dítě je vypočtena na základě více parametrů a její výše je vyplácena v rozmezí od 0 do 250 eur.⁸¹ Díky tomu je procentní rozmezí z mediánového příjmu velmi široké. V České republice, Velké Británii a Dánsku je výše přídavku na děti vztahována k mediánovému příjmu v podobném rozmezí od tří do čtyř či pěti procent. Je poněkud zarážející, že Dánsko jako zástupce typu sociálnědemokratického sociálního státu má výši přídavků na děti stejnou jako zástupci modelu liberálního a postsocialistického. Nastavení přídavků na děti odpovídá typologii sociálního státu v Německu, které je konzervativním sociálním státem a zde kladen důraz na roli rodiny jako základního stavebního kamene společnosti.

12.5 Celkové výdaje na sociální dávky ve sledovaných zemích

Jelikož je v této diplomové práci porovnáváno nastavení mateřských a rodičovských dávek a následně bude v práci vyhodnoceno, zda jejich nastavení je ovlivněno typem sociálního státu, je důležité se zabývat nejen samotným nastavením poskytovaných dávek, ale

---

⁸¹ Vzhledem k jazykové bariéře nebylo možné dohledat podrobnější informace o metodě určení výše přídavku na dítě.

také tím, jaké jsou celkové výdaje sledovaných zemí na sociální zabezpečení či kolik procent z celkových sociálních výdajů je vynaloženo na podporu rodin a dětí.

V tabulce č. 17 jsou zachyceny celkové sociální výdaje sledovaných zemí v letech 2000 až 2011. Celkové sociální výdaje jsou uvedeny jako celkové výdaje na hlavu. Tento ukazatel byl zvolen jako vhodnější než ukazatel celkových sociálních výdajů jako procento HDP, jelikož u tohoto ukazatele má zkreslující vliv vývoj HDP.

Tabulka 18: Celkové sociální výdaje na hlavu

Celkové sociální výdaje na hlavu					
Rok	ČR	GB	DK	IT	GER
2000	1 532 €	7 169 €	10 167 €	5 874 €	7 975 €
2001	1 588 €	7 493 €	10 344 €	6 050 €	8 025 €
2002	1 707 €	8 195 €	10 586 €	6 193 €	8 216 €
2003	1 795 €	8 959 €	11 065 €	6 285 €	8 248 €
2004	1 812 €	9 382 €	11 384 €	6 367 €	8 150 €
2005	1 882 €	9 575 €	11 570 €	6 443 €	8 116 €
2006	1 948 €	9 690 €	11 556 €	6 563 €	8 053 €
2007	2 062 €	10 218 €	12 392 €	6 649 €	8 012 €
2008	2 050 €	10 218 €	12 390 €	6 751 €	8 108 €
2009	2 226 €	10 436 €	13 040 €	6 982 €	8 758 €
2010	2 229 €	10 032 €	13 253 €	7 001 €	8 804 €
2011	2 258 €	10 375 €	13 073 €	6 855 €	8 662 €

Zdroj: European Commission, Eurostat: Total expenditure on social expenditure per head of population. [online]. [cit 2013-12-15]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00099>.

Nejvyšší sociální výdaje lze jasně identifikovat v Dánsku, které je nejvíce sociálním státem ze všech sledovaných států. Následuje Velká Británie, Německo, Itálie a nakonec Česká republika. Celkové sociální výdaje na hlavu jsou však tvrdá čísla, a při posuzování jejich výše je nutné zohlednit životní úroveň a příjmy rodin. Proto tato čísla budou nyní vztažena opět k mediánovému příjmu. Mediánový roční příjem je ve sledovaných zemích následovný a pro následné určení procenta z mediánového příjmu byly zvoleny hodnoty v roce 2011.

Tabulka 19: Mediánový roční příjem a celkové sociální výdaje na hlavu v roce 2011 jako procento mediánového příjmu

Mediánový roční příjem a celkové sociální výdaje na hlavu v roce 2011					
Stát	ČR	GB	DK	IT	GER
Mediánový roční příjem	8 525 €	24 230 €	47 943 €	22 791 €	29 549 €
Procento z mediánového ročního příjmu pro rok 2011	26,5%	42,8%	27,3%	30,1%	29,3%

Zdroj: Vlastní úprava a výpočty.

Pokud vztáhneme celkové sociální výdaje na hlavu k mediánovému ročnímu příjmu lze z dat vyčíst, že nejtědřejší sociální systém je ve Velké Británii, následně jsou na podobné úrovni sociální výdaje Německa, Itálie a Dánska a nakonec České republiky. Tento výsledek je vzhledem k typologii sociálního státu poněkud překvapivý a neodpovídá zcela definicím jednotlivých modelů sociálních států.

Data uvedená v následující tabulce mají pro účel této práce vyšší vypovídací hodnotu, jelikož je není nutné vztahovat k žádnému dalšími ukazateli a je možné je porovnávat v absolutním vyjádření.

Tabulka 20: Sociální výdaje na rodiny s dětmi jako procento celkových sociálních výdajů

Sociální výdaje na rodiny a děti jako procento celkových sociálních výdajů					
Rok	ČR	GB	DK	IT	GER
2000	8,46 %	6,88 %	13,13 %	4,32 %	11,34 %
2001	8,23 %	6,75 %	13,25 %	4,54 %	10,99 %
2002	8,04 %	6,95 %	13,36 %	4,42 %	11,37 %
2003	7,63 %	6,94 %	13,24 %	4,59 %	11,23 %
2004	8,38 %	6,71 %	13,03 %	4,65 %	11,27 %
2005	7,55 %	6,21 %	12,93 %	4,47 %	10,75 %
2006	7,55 %	5,92 %	13,14 %	4,63 %	10,33 %
2007	9,20 %	6,62 %	13,57 %	4,89 %	10,35 %
2008	7,97 %	6,67 %	13,80 %	4,86 %	10,49 %
2009	7,28 %	6,87 %	13,59 %	5,05 %	10,46 %
2010	6,38 %	6,95 %	13,13 %	4,57 %	10,93 %
2011	5,92 %	6,42 %	12,48 %	4,84 %	11,11 %

Zdroj: European Commission, Eurostat: Social benefits by function [online]. [cit 2013-12-15]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00106&language=en>.

Dle dat, která jsou zachycena v tabulce Sociální výdaje na rodiny s dětmi jako procento celkových sociálních výdajů je zřejmé, že výdaje na sociální dávky, respektive sociální výdaje určené pro rodiny s dětmi jsou úzce spojeny s typologií sociálního státu. Nejvyšší podíl výdajů na rodiny s dětmi z celkových sociálních výdajů je vyplácen v Dánsku. Tento jev je vzhledem k tomu, že Dánsko je státem sociálnědemokratickým, zcela normální, jelikož Dánsko je typické svojí podporou rodin s dětmi. Druhé nejvyšší výdaje jsou v Německu, které také, podobně jako Dánsko, klade důraz na podporu rodin. Naopak nejnižší sociální výdaje na podporu rodin jsou vynaloženy v Itálii. Jelikož Itálii je latinským typem sociálního státu a stát přenechává zabezpečení rodiny na bedrech jejích členů, je procento sociálních výdajů na rodiny s dětmi nejnižší mezi zkoumanými zeměmi.

Data uvedená v tabulce naznačují také ještě jeden jev, který se sociálními státy souvisí. Dle údajů uvedených pro jednotlivé země v letech 2000 až 2011 lze také usuzovat, že se u některých zemí projevuje snaha o úspory v sociální oblasti. Jak již bylo řečeno na počátku této práce, současné pojetí sociálních států je neudržitelné, jelikož dochází k enormnímu zatěžování státních rozpočtů, proto se u některých států projevuje snaha o snížení výdajů na sociální politiku.

12.6 Vliv nastavení dávek na míru plodnosti

V této podkapitole bude posouzeno, zda má příslušnost států k jednotlivým modelům sociálního státu vliv na míru plodnosti v dané zemi. V následující tabulce je zachycen vývoj míry plodnosti, respektive počet narozených dětí jedné ženě od roku 2000 do roku 2012.⁸²

---

⁸² U Velké Británie a Itálie nejsou údaje za rok 2012 k dispozici.

Tabulka 21: Míra plodnosti

Míra plodnosti					
Rok	ČR	GB	DK	IT	GER
2000	1,26	1,64	1,77	1,26	1,38
2001	1,21	1,63	1,74	1,25	1,35
2002	1,21	1,63	1,72	1,27	1,34
2003	1,23	1,70	1,76	1,29	1,34
2004	1,29	1,75	1,78	1,33	1,36
2005	1,32	1,76	1,80	1,32	1,34
2006	1,38	1,82	1,85	1,35	1,33
2007	1,49	1,87	1,84	1,37	1,37
2008	1,56	1,91	1,89	1,42	1,38
2009	1,66	1,89	1,84	1,41	1,36
2010	1,51	1,92	1,87	1,41	1,39
2011	1,43	1,91	1,75	1,40	1,36
2012	1,45	--	1,73	--	1,68

Zdroj: European Commission, Eurostat: Total fertility rate. [online]. [cit 2013-12-15]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde220&plugin=1>.

Abychom mohli vývoj míry plodnosti zhodnotit jako celek, podíváme se na ni v jednotlivých státech jako na průměr za roky 2000 až 2012. Nejvyšší průměrná míra plodnosti za sledované období je v Dánsku a to 1,80, následuje Velká Británie s hodnotou 1,79, dále Německo a Česká republika s hodnotou průměrné míry plodnosti 1,38 a nakonec Itálie s průměrem 1,34. Vzhledem k tomu, že nejvyšší průměrná míra plodnosti je v Dánsku, lze soudit, že nastavení mateřských a rodičovských dávek by mohlo mít vliv na míru plodnosti a rovněž na rozhodování rodin o tom, kolik dětí v rodině bude či zda rodina zůstane bezdětná. Dle Gerdy Neyer však není plodnost ovlivněna pouze nastavením sociálních dávek a typem sociálního státu, ale je důležité vzít v potaz také nastavení politiky zaměstnanosti či vzdělávacích systémů. (Neyer, 2012: 2) V Dánsku, které má nejvyšší průměrnou míru plodnosti, je politika zaměstnanosti k postavení žen na trhu práce příznivá, jelikož je zde zapojení na pracovní trh podpořováno. (Leitner, Wroblewski, 2006: 302)

12.7 Zaměstnanost žen ve sledovaných zemích

Vzhledem k tomu, že ve sledovaných zemích jsou prosazovány více či méně úspěšné snahy o sladění rodinné a pracovního života, je důležité se podívat také na to, jaká je míra zaměstnanosti žen v těchto zemích.

Tabulka 22: Míra zaměstnanosti žen v letech 2005 – 2012 ve sledovaných zemích

Míra zaměstnanosti žen v letech 2005 – 2012								
Stát	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ČR	56,3%	56,8%	57,3%	57,6%	56,7%	56,3%	57,2%	58,2%
GB	66,6%	66,8%	66,3%	66,8%	65,6%	65,3%	65,3%	65,7%
DK	71,9%	73,4%	73,2%	74,1%	72,7%	71,1%	70,4%	70,0%
IT	45,3%	46,3%	46,6%	47,2%	47,0%	46,8%	47,2%	47,8%
GER	59,6%	61,4%	63,2%	64,3%	65,2%	66,1%	67,7%	68,0%

Zdroj: Organisation for Economic Co-operation and Development: Employment and Labour Markets: Key Tables from OECD, Employment rate of women. [online]. [cit 2014-01-01]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/employment-rate-of-women_20752342-table5.

Nejnižší míra zaměstnanosti žen je dle údajů OECD v Itálii. Vzhledem k předchozímu vysvětlení nastavení rodinné politiky v Itálii, silné roli otců jako živitelů a genderové nerovnosti na pracovním trhu, je míra zaměstnanosti žen odpovídající snahám rodinné politiky v oblasti sladování rodinného a pracovního života. Poměrně nízká je zaměstnanost žen také v Německu, což může být způsobené dle Leinter a Wroblewski jednak délkou rodičovské dovolené, která má vliv na ztrátu kvalifikace žen a také nedostatečnou péčí o děti institucemi. (Leitner, Wroblewski, 2006: 309). Dánsko jako reprezentant skandinávských zemí má naopak vysokou míru zaměstnanosti žen. Zpočátku byla zaměstnanost žen podporována formou částečných úvazků, avšak v posledních několika letech ženy pracují většinou na plný pracovní úvazek s kratší pracovní dobou. (Leitner, Wroblewski, 2006: 302)

12.8 Komparace pojetí dávek dle Esping-Andersonovy teorie

V podkapitole Komparace pojetí dávek dle Esping-Andersonovy teorie bude vyhodnoceno, zda souvisí typologie sociálního státu s pojetím a nastavením mateřských a rodičovských dávek, které jsou v České republice, Velké Británii, Dánsku, Itálii a Německu.

Budeme-li se zabývat porovnáním pojetí peněžité pomoci v mateřství, nevyznačuje se Dánsko délkou doby poskytování dávky a vyplácenou výší dávky jako typický představitel sociálnědemokratického modelu. Dle dostupných údajů a provedené komparace jsou překvapivé i výsledky Velké Británie, u které by se dala očekávat jednak kratší podpůrná doba peněžité pomoci v mateřství a také i výplata nižší dávky vzhledem k mediánovému příjmu. Podobný závěr lze vyvodit také u Itálie. Naopak Německo jako představitel konzervativního modelu sociálního státu by měl mít poskytování peněžité pomoci v mateřství dle zcela jiných

parametrů. U peněžité pomoci v mateřství odpovídá teoretickému východisku pojetí této dávky pouze u České republiky. Pojetí peněžité pomoci v mateřství ve sledovaných státech neodpovídá Esping-Andersonově typologii.

U rodičovského příspěvku se naopak Velká Británie reprezentuje jako zdárný příklad liberálního typu sociálního státu a liberální rodinné politiky. Rodičům je zde sice rodičovská dovolená umožněna, avšak nevzniká jim žádný nárok na výplatu rodičovského příspěvku. Rovněž Česká republika má rodičovský příspěvek nastaven v souladu s teoretickým východiskem. Dávka je vyplácena v relativně vysoké výši, avšak celkové pojetí dávky je poměrně zastaralé a bylo by vhodné opustit zažitá stereotypy a přizpůsobit dávku aktuálnímu vývoji, což znamená učinit ji více flexibilní. I další sledované státy u této dávky mají nastavené pojetí dávky v souladu s teoretickým východiskem práce a nastavení zcela odpovídá Esping-Andersonově teorii.

U porodného je obtížné provádět soudy ohledně souladu s teorií, jelikož je dávka vyplácena pouze ve dvou z pěti zkoumaných zemí. Pokud však neposkytování dávek vezmeme také v potaz, je překvapivé, že v Dánsku a v Německu není tato dávka vůbec poskytována a naopak je vyplácena ve Velké Británii. Opět zde tedy můžeme dle údajů uvedených v předchozích částech práce vyvodit, že nastavení dávek v současné době již neodpovídá teoretickému konceptu.

Poslední porovnávanou dávkou byl přírůstek na dítě. U nastavení této dávky u jednotlivých sledovaných států byly identifikovány nejmenší odchylky z hlediska výše poskytované dávky. Soulad s teoretickým východiskem práce lze vyhodnotit u koncepcí dávky samotné. Itálie jako zástupce latinského modelu sociálního státu má přírůstek na děti poskytován v závislosti na příjmu, což je dle teoretického modelu logické. Naopak univerzální poskytování dávky je zcela logické u Dánska a Německa, jelikož dle Esping-Andersonovy teorie by tyto státy měly klást důraz na rodinnou politiku a podporu rodin s dětmi. U pojetí přírůstku na dítě ve sledovaných státech nelze jednoznačně vyvodit závěr, zda nastavení dávek odpovídá či neodpovídá Esping-Andersonově teorii.

12.9 Formulace doporučení pro Českou republiku

V poslední podkapitole budou formulována doporučení pro Českou republiku, která by mohla převzít od dalších sledovaných států, tedy od Velké Británie, Dánska, Itálie a Německa.

V porovnání s ostatními státy má Česká republika velmi složitou metodu výpočtu peněžité pomoci v mateřství. Žádný ze sledovaných států nevyužívá k určení výše vyměřovací základ a složitě nastavený mechanismus redukčních hranic sloužících k redukcí vyměřovacího základu. Výše peněžité dávky v mateřství je buď určena jako procento z předchozího příjmu či je určena ve fixní výši.

Zajímavostí, kterou bychom mohli převzít, jsou takzvané dny udržení kontaktu neboli Kepping in Touch. Během mateřské dovolené by se tak ženy mohly na pár dnů vrátit na své pracovní místo a udržet kontakt se svým pracovištěm a celkově i kontakt sociální. Dny udržení kontaktu zároveň přispívají ke sladování rodinného a pracovního života, o kterém se dnes velmi diskutuje. Čerpání těchto dnů by však nemělo být povinné, jelikož každá žena má odlišné preference, pro některé ženy by toto opatření mohlo přinést větší psychickou pohodu a uspokojení sociálních potřeb, některé ženy by však toto opatření mohly vnímat jako odtržení od dítěte.

U institutu rodičovské dovolené, respektive u rodičovského příspěvku, by Česká republika měla rovněž změnit metodu výpočtu, jelikož je velmi komplikovaná. Další sledované země určují výši rodičovského příspěvku jako procento z příjmu. V České republice by zároveň měla být více podporována role otce, například tím, že by se doba poskytování rodičovského příspěvku prodlužovala, pokud se otec do péče o dítě zapojí. Dále je pro Českou republiku vhodné formulovat také doporučení týkající se flexibility čerpání. Ve Velké Británii a Dánsku je flexibilní čerpání samozřejmostí a týdny čerpání rodičovské dovolené je možné si rozvrhnout až do pěti let věku dítěte, v případě Dánska do devíti let věku dítěte. Dle Věry Kuchařové by flexibilita čerpání byla vhodná i z toho důvodu, že žena při setrvání mimo zaměstnání po dobu delší jak tři roky následně ztrácí kvalifikaci a její návrat na pracovní trh je následně velmi složitý. (Kuchařová, 2006: 8) Podobné stanovisko zastává také ve svém článku „*Leave arrangements and childcare services in Central Europe: policies and practices before and after the transition*“ také Jiřina Kocourková a kritizuje prodloužení rodičovské dovolené do 4 let věku dítěte, ačkoliv toto opatření umožňuje matkám

setrvat více času s dítětem, když je malé. Toto opatření však některé ženy nutí setrvat s dítětem více času, než plánovaly, jelikož nemají prostředky na zajištění soukromé péče o děti. Výsledkem delší rodičovské dovolené je následně snížení kvalifikace žen a složitější návrat na pracovní trh. Problémem u nastavení rodičovské dovolené v České republice je také to, že rodič má zákonem zaručenou ochranu pracovního místa u svého zaměstnavatele pouze do 3 let věku dítěte. Rodiče v České republice proto často nevyžívají možnost setrvat s dítětem v domácnosti do jeho 4 let věku. Rozšíření doby mateřské dovolené z 3 na 4 roky, které bylo zavedeno v roce 1995, se proto míjí účinkem. (Kocourková, 2002: 312)

Poslední dávkou, u které budou formulována doporučení pro Českou republiku, je přídavek na děti. Přídavek na děti je v České republice poskytován nikoliv univerzálně ale adresně. Adresnost dávky a závislost její výplaty na příjmu rodiny je sice výrazem solidarity bohatých rodin s chudými, avšak na druhé straně dochází v případě univerzálního poskytování dávky k výraznému zatížení státních rozpočtů. Záleží tedy velmi na autoritách státu, kterou cestou se vydají – zda cestou podpory všech rodin za cenu zatížení státních výdajů, či cestou adresného poskytování dávky, nízkými výdaji státu, avšak nespokojenosti některých skupin obyvatel. Z hlediska výše poskytovaného přídavku na děti není nutné formulovat žádná další doporučení, jelikož výše poskytované dávky je srovnatelná ve všech zkoumaných státech.

Současné nastavení rodinné politiky v České republice by mělo podporovat sladování rodinného a pracovního života. V souladu s otevřenou metodou koordinace v oblasti zaměstnanosti a sociální politiky by měla Česká republika podporovat integraci žen na pracovním trhu a zajistit potenciál zaměstnanosti žen. (Leitner, Wroblewski, 2006: 296 – 297)

Závěr

Jak již bylo řečeno na počátku této diplomové práce, rodina je jednou z nejdůležitějších institucí ve státě. Dodnes nebyl nalezen mechanismus či instituce, které by roli rodiny, zejména její roli reprodukční, mohly nahradit. Rodina zároveň poskytuje zabezpečení svým členům a v případě, že by neexistovala, musel by toto zabezpečení mít na svých bedrech pouze stát.

V současné době je však situace rodin velmi složitá, z důvodu, že ne všechny rodiny mají dostatek prostředků na to, aby mohly své plnohodnotné fungování zajistit. Často proto dochází k tomu, že se rodiny vzhledem ke své finanční situaci, rozhodují o tom, zda vůbec a kolik potomků mít. Důsledkem tohoto rozhodnutí je, že populace všech evropských zemí postupně stárne, stárnutí populace přináší vyšší nároky na důchodové systémy, díky nižší úrovni plodnosti následně dochází ke snižování příjmů státního rozpočtu, jelikož není dostatek produktivního obyvatelstva, které by prostřednictvím daní přispívalo do státního rozpočtu. Státy se tak dostávají do jakéhosi začarovaného kruhu, ze kterého je obtížné a časově náročné se vymanit. Státy by proto měly podporovat rodiny s dětmi prostřednictvím rodinné politiky a škály různých nástrojů podpory, aby se těmto palčivým situacím vyhnuly. Jedním z těchto nástrojů je podpora rodin s dětmi prostřednictvím mateřských a rodičovských dávek.

Poskytování těchto dávek se však odvíjí od toho, ke kterému typu sociálního státu je daný stát přiřazen a jaký typ rodinné politiky je v daném státě uplatňován. V této diplomové práci byly dávky poskytované rodinám s dětmi komparovány a následně zde bylo vyhodnoceno, zda pojetí těchto dávek souvisí s typologií sociálních států dle Esping-Andersonovy teorie a souvisí s typem rodinné politiky, který je v zemi nastaven.

Dle provedené komparace bylo zjištěno, že přiřazení států k jednotlivým typům sociálního státu a rodinné politiky není v současné době zcela dodrženo. Typologie sociálního státu nesouvisí zcela s nastavením systému dávek poskytovaných rodinám s dětmi. Největší odchylky od teoretického konceptu byly vyhodnoceny u porodného a peněžité podpory v mateřství. Naopak u rodičovské dovolené její nastavení je zcela v souladu s teoretickým východiskem práce. K podobnému stanovisku dospěl ve své analýze rodinných politik v zemích OECD také Olivier Thévenon. Důvodem odchylky politik od zavedených typů sociálních států jsou prováděné reformy v oblasti podpory rodin s dětmi a snaha dosáhnout

také dalších cílů politik – například zvýšení zaměstnanosti žen či rovnosti mužů a žen. (Thévenon, 2011: 77)

Dílčím cílem práce byla také formulace doporučení pro Českou republiku, která by měla v nastavení dávek poskytovaných rodinám s dětmi převzít od ostatních sledovaných zemí. Bylo vyhodnoceno, že systém poskytování dávek je poměrně strnulý a je nutné zavést opatření, která jej učiní více flexibilním a také více příznivým ke sladování rodinného a pracovního života žen, jelikož vhodně nastavené politiky sladování obou forem života mohou mít vliv na jednak na účast žen na pracovním trhu, ale také na míru porodnosti. Klíčem ke sladování je dle zkušeností ze skandinávských soulad všech politik, které jsou v zemi uplatňované, s cílem zajistit co nejvyšší možnou zaměstnanost žen i mužů. V Dánsku a dalších skandinávských zemích je navíc integrace žen na pracovní trh velmi vítána. (Leitner, Wroblewski, 2006: 311 – 312) Česká republika by se měla inspirovat dánskou praxí v oblasti sladování péče o děti a zaměstnání. Změnou pojetí rodinné politiky a řešením nových sociálních rizik by učinila svoji rodinnou politiku více flexibilní a jistě u přijatelnou mezi občany.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Aktéři rodinné politiky v České republice	32
Tabulka 2: Tabulka sazeb pojistného na sociální zabezpečení v České republice.....	41
Tabulka 3: Částky životního minima v Kč za měsíc.....	42
Tabulka 4: Redukční hranice denního vyměřovacího základu peněžité pomoci v mateřství ..	45
Tabulka 5: Redukční hranice denního vyměřovacího základu peněžité pomoci v mateřství ..	47
Tabulka 6: Výše přídatku na dítě dle věku dítěte	48
Tabulka 7: Výše rodičovského příspěvku za měsíc	50
Tabulka 8: Porodné v případě vícečetného porodu ve Velké Británii	55
Tabulka 9: Výše přídatku na dítě ve Velké Británii	58
Tabulka 10: Výše přídatku na děti a mladistvé v Dánsku	63
Tabulka 11: Výše rodičovského příspěvku v Německu	70
Tabulka 12: Výše přídatku na dítě v Německu	72
Tabulka 13: Mediánový příjem ve zkoumaných zemích	74
Tabulka 14: Porovnání peněžité pomoci v mateřství	74
Tabulka 15: Porovnání rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku	76
Tabulka 16: Porovnání porodného	79
Tabulka 17: Porovnání přídatku na dítě	80
Tabulka 18: Celkové sociální výdaje na hlavu.....	82
Tabulka 19: Mediánový roční příjem a celkové sociální výdaje na hlavu v roce 2011 jako procento mediánového příjmu.....	83
Tabulka 20: Sociální výdaje na rodiny s dětmi jako procento celkových sociálních výdajů...	83
Tabulka 21: Míra plodnosti	85
Tabulka 22: Míra zaměstnanosti žen v letech 2005 – 2012 ve sledovaných zemích.....	86

Seznam obrázků

Obrázek 1: Jak se vláda stará o sociální situaci rodin s dětmi	34
Obrázek 2: Názory občanů na opatření států v rodinné politice	35
Obrázek 3: Schéma systému sociálního zabezpečení v České republice.....	39

Použitá literatura a zdroje

- BRADSHAW, Jonathan; VAN MECHELEN, Natascha. *Child Poverty as a Government Priority: Child Benefit Packages for Working Families, 1992 – 2009*. AIAS, GINI Discussion Paper 50, 2012. Dostupné z: http://www.gini-research.org/system/uploads/384/original/DP_50_-_Van_Mechelen_Bradshaw.pdf?1347892336.
- BYRNE, David. *Social exclusion*. Philadelphia: Open University Press, 1999. 154 s. ISBN 0 335 19974 7.
- CENTRUM PRO VÝZKU VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – listopad 2013*. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7146/f3/es131213.pdf.
- Česká strana sociálně demokratická. *Volební program ČSSD. Volby do Poslanecké sněmovny PČR*. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/volby/volebni-program-cssd-v-kostce/>.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princetown: Princetown University Press, 1990. ISBN 0-691-02857-5.
- EUROPEAN COUNCIL. *Council Recommendation of 24 June 1992: On Common Criteria Concerning Sufficient Resources and Social Assistance in Social Protection Systems*. 1992. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992H0441:EN:HTML>.
- EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení ve Spojeném království*. 2012 (a). Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20UK_cs.pdf.
- EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Dánsku*. 2012 (b). Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Denmark_cs.pdf.

- EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Itálii*. 2012 (c). Dostupné z:
http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Italy_cs.pdf.
- EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Německu*. 2012 (d). Dostupné z:
http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_cs.pdf.
- EVROPSKÝ PARLAMENT. *Boj proti chudobě, sociálnímu vyloučení a diskriminaci*. 2013. Dostupné z:
http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_5.10.9.pdf.
- GAUTHIER, A. *Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence?* Dostupné z: <http://www.cairn.info/revue-population-english-2002-3-page-447.htm>.
- KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 158 s. ISBN 80-86429-41-5.
- KNOBLOCH, František. *Příspěvek z metod a technik sociologického výzkumu: Učební text*. 2007. Univerzita Karlova. Dostupné z:
<http://samba.fsv.cuni.cz/~knobloch/>.
- KOCOURKOVÁ, Jiřina. Leave arrangements and childcare services in Central Europe: Policies and practices before and after the transition. *Community, Work & Family*. 2002, vol. 5, issue 3, s. 301 – 318.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Sociální ochrana chudých v České republice*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.
- KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2007. 503 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
- KUCHAROVÁ, Věra. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů*. Praha, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 112 s. ISBN 80-87007-18-2.

- LINDBECK, Assar. *The Welfare State – Background, Achievements, Problems*. Research Institute of Industrial Economics. 2006. Dostupné z: <http://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp662.pdf>.
- LEITNER, Andrea a Angela WROBLEWSKI. Welfare states and work-life balance. *European Societies*. 2006, vol. 8, issue 2, s. 295 – 317.
- LEITNER, Sigrid. *The Caring of The Family: Belgium in Comparative Perspective*. 2003. Dostupné z: [http://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/etes/documents/DOCH_129\(Leitner\).pdf](http://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/etes/documents/DOCH_129(Leitner).pdf).
- MITCHELL, Eva. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2010. 135 s. ISBN 978-80-7330-183-5.
- NALDINI, Manuela; SARACENO, Chiara. Social and Family Policies in Italy: Not Totally Frozen but Far from Structural Reforms. *Social Policy & Administration*. 2008, vol. 42, issue 7, s. 733 – 748.
- NEKOLA, Martin; GEISLER, Hana; MOURALOVÁ, Magdalena. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha, Nakladatelství Karolinum, 2011. 305 s. ISBN 978-80-246-1865-4.
- NEKOLA, Martin; VESELÝ Arnošt. *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 407 s. ISBN 978-80-86429-75-5.
- NEYER, Gerda. *Welfare States, Family Policies and Fertility in Europe*. Stockholm University Demography Unit, Department of Sociology. 2012. 33 s. Dostupné z: http://www.su.se/polopoly_fs/1.105072.1350482738!/menu/standard/file/WP_2012_10.pdf.
- PALIER, Bruno; MARTIN, Claude. Editorial Introduction From ‘a Frozen Landscape’ to Structural Reforms: The Sequential Transformation of Bismarckian Welfare Systems. *Social Policy & Administration*. 2007, vol. 41, issue 6, s. 535 - 554.
- POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Praha: Slon, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X.
- VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 260 s. ISBN 80-86432-48-3.

- VESELÝ, Arnošt; NEKOLA, Martin. *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Praha: Slon, 2007. 407 s. ISBN 978-80-86429-75-5.
- EUROPEAN COMMISSION. *Report on Pregnancy, Maternity, Parental and Paternity Rights*. 2007. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/2007report_pregnancy_en.pdf
- MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.
- MATĚJKOVÁ, Barbora.; PALONCYOVÁ, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. 246 s. [online]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/rodpolI.pdf>.
- MATĚJKOVÁ, Barbora.; PALONCYOVÁ, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004. 79 s. [online]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_139.pdf.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní koncepce rodinné politiky*. Praha: 2005. 59 s. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní zpráva o rodině*. Praha: 2004. 226 s. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/898>.
- MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND INTEGRATION. *Social Policy in Denmark*. 2011. 31 p. Dostupné z: http://english.sm.dk/international/eu-presidency-2012/Documents/Social_Policy_Folder_dec2011.pdf.
- MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0780-8.
- OCHRANA, František; PAVEL, Jan; VÍTEK, Leoš. *Veřejný sektor a veřejné finance*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
- OTTMANN, Juliane. Social Exclusion in the Welfare State: The Implications of Welfare Reforms for Social Solidarity and Social Citizenship. *Scandinavian Journal of Social Theory*. 2010, vol. 11, issue 1, s. 23 – 37. Dostupné z:

<http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=8a628aa1-cecc-4d8e-bd00-b76e3da0c06d%40sessionmgr110&hid=101>.

- THÉVENON, Olivier. Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis. *Population and Development Review*. 2011, vol. 37, s. 57 – 87. Dostupné z: <http://www.thefamilywatch.org/doc/doc-0198-es.pdf>.
- VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát: východiska a přístupy*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. ISBN 80-85850-16-8.
- VON WAHL, Angelika. From Family to Reconciliation Policy: How the Grand Coalition Reforms the German Welfare State. *German Politics & Society*. 2008, vol. 26, issue 3, s. 25 – 49.
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- Internetové stránky Angloinfo, The Global Expat Network, Copenhagen. Dostupné z: <http://copenhagen.angloinfo.com>.
- Internetové stránky Angloinfo, The Global Expat Network, Rome. Dostupné z: <http://rome.angloinfo.com/>.
- Internetové stránky Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Familien-Wegweiser. Dostupné z: <http://www.familien-wegweiser.de/>.
- Internetové stránky Citizens Advice Bureau. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/england.htm>.
- Internetové stránky Council of Contemporary Families. Dostupné z: <http://www.contemporaryfamilies.org/>.
- Internetové stránky České správy sociálního zabezpečení. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz>.
- Internetové stránky Českého statistického úřadu. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>.
- Internetové stránky Křesťánské demokratické unie – české strany lidové. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/home.aspx>.

- Internetové stránky Government of the United Kingdom. Dostupné z:
<https://www.gov.uk/>.
- Internetové stránky European Commission: Eurostat. Dostupné z:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.
- Internetové stránky Evropské unie: Evropská platforma pro investice do dětí (EPIC).
Dostupné z: http://europa.eu/epic/about/index_en.htm.
- Internetové stránky Expat in Denmark. Dostupné z:
<http://www.expandinDenmark.com/Pages/Home.aspx>.
- Internetové stránky Expatica.com – News and Information for the International
Community. Dostupné z: <http://www.expatica.com>.
- Internetové stránky E15, Finexpert.cz. Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/>.
- Internetové stránky Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí.
Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/>.
- Internetové stránky Komunistické strany Čech a Moravy. Dostupné z:
<http://www.kscm.cz/>.
- Internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs>.
- Internetové stránky Ministerstva práce a důchodů Velké Británie. Dostupné z:
<https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-work-pensions>
- Internetové stránky Ministerstva sociálních věcí, dětí a integrace. Dostupné z:
<http://english.sm.dk/MinistryOfSocialWelfare/Sider/Start.aspx>.
- Internetové stránky politického hnutí ANO 2011. Dostupné z:
<http://www.anobudeli.cz/cs/>.
- Internetové stránky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Dostupné z:
<http://www.oecd-ilibrary.org/>.